Tweemaandelijks tijdschrift
over alternatieve communicatie en Esperanto

30ste jaargang 1999/3 (177)
mei-juni

HORIZON *taal*

Taal leren

op ~~grootmoeders~~ kleinzoons wijze

ISSN 0772-540 X   Afgiftekantoor ANTWERPEN X

In dit nummer

HORIZONTAAL, Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond v.z.w., 30ste jaargang.

Redactie en administratie: Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tel.: (03) 234 34 00, fax: (03) 233 54 33, E-adres: horizontaal@fel.agoranet.be, infopagina's: http://esperanto.agoranet.be/fel/nl.

Abonnementen: 600,– BEF / 33,– NLG (± 15 EUR)
Rekeningen: t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen: KBC 402-5510531-55 of ASLK 001-2376527-06; t.n.v. Libroservo Esperanto Nederland, Haarlem: postgiro rek.: 111 278

Redactie: Guido Van Damme, Ivo Durwael, Eddy Raats, Jo Haazen
Medewerkers: Paul Peeraerts, Jean Pierre VandenDaele, Lode Van de Velde, Emile Van Damme, Raymond Wylleman, Marc Cuffez, Chris Declerck, e.a.

Verantwoordelijke uitgever: Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.

HORIZONTAAL verschijnt de 1ste van elke oneven maand.

Documentatiecentrum

Het Documentatiecentrum van de Vlaamse Esperantobond omvat een bibliotheek met meer dan 1600 titels en 87 tijdschriften over Esperanto, taalproblemen, Esperantologie en Interlinguïstiek. Het beschikt tevens over een eigen WEB-site waarop actuele informatie geregeld wordt aangepast en een INTERNET-aansluiting voor internationale raadplegingen. U kan er terecht alle werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur.

Esperanto op de radio

Er zijn regelmatige radiouitzendingen in het Esperanto. Sommige zijn gewoon via de middengolf te ontvangen, enkele gaan er via de satelliet (Eutelsat II of Astra), voor de meeste heb je echter een kortegolfontvanger nodig. Enkele programma's zijn ook via INTERNET (I) te beluisteren.

Station	**Dag**	**Uur**	**kHz**	**meter**
Havana	zo	*19.30-20.00*	13715	21,87
		22.00-22.30	13715	21,87
Peking	D*	*20.00-20.27*	7405	40,50
			9965	30,11
Rome (I)	za	*20.00-20.20*	9590	31,28
			11860	25,30

via Eutelsat (13° oost) 11446 MHz

Tallinn	via internet: www er.ee/tallinn			
Warschau	D*	08.00-08.29 (Eutelsat)		
		10.30-10.59 (Eutelsat)		
		15.30-15.55	7285	41,18
		20.00-20.25	7205	41,63

(Alle progamma's van radio Warschau worden uitgezonden via Eutelsat II (13° oost) 11471,5 MHz. De programma's zijn ook via INTERNET (www urn.org/stations/poland.html) in realaudio te beluisteren.

Vatikaan	zo	21.20-21.29	1530	196
	en feestdagen		5882	51,00
	wo	21.20-21.29	1611	186
			7250	41,38
			9645	31,10
Wenen	zo	*04.05-04.29*	6155	48,74
		16.05-16.29	6155	48,74
	ma	01.05-01.29	6155	48,74

Alle programma's van radio Wenen zijn ook digitaal te beluisteren via de ASTRA satelliet (19,2° oost) 11141,25 en 12692 MHz.

* D = dagelijks
De tijdsaanduiding in cursief zijn volgens UT, de andere volgens MET.

Taal leren...

op ~~grootmoeders~~ kleinzoons wijze

Onlangs begon ik mijn zevende taal te leren. Dat wil niet zeggen dat ik die andere zes talen grondig beheers. Het betekent wel dat ik enige ervaring met het leren van talen begin te hebben. Door die ervaring heb ik ook heel wat ideetjes opgedaan, vooral om woordenschat te leren. En woordenschat is belangrijk, want taal bestaat ruw geschat voor 99 % uit woordenschat en slechts 1 % uit grammatica.

Als student – nog voordat ik met Esperanto kennis had gemaakt – ben ik begonnen Spaans te leren. We zouden met het gezin naar Spanje op vakantie gaan en ik wou toch een mondje Spaans kennen. Net toen mijn hoofd volgepropt was met alle mogelijke werkwoordsvormen, vertrokken we op reis. Het resultaat was dat ik de werkwoorden mooi kon vervoegen... Alleen kende ik vrijwel geen enkel werkwoord, m.a.w. ik had geen woordenschat waarop ik de grammaticakennis die ik verworven had, kon toepassen.

Het grootste werk bij taalleren is dus: "woordjes leren". Pas wanneer je over voldoende woordenschat beschikt, heb je een basis waarop je de grammatica kan toepassen. Wacht echter ook niet te lang om grammatica te leren, want als je dat in het begin verwaarloost, wordt het later moeilijker om eventuele fouten bij te schaven... denk maar aan onze allerliefste *akuzativo*!

Zo ga je te werk

Praktisch nu. Hoe leer je een taal op een aangename wijze? Ik ga gewoon mijn taalleergeschiedenis schetsen en gaandeweg onthul ik de trucs die ik heb ontdekt en geef ik wat tips. Nadat ik Esperanto had geleerd, raakte ik plots in Finland verzeild. Daar begon ik, je raadt het al, Fins te leren. Maar het Fins lijkt in de verste verte niet op enige andere Europese taal. Het lijkt zelfs niet op het Hongaars hoewel die twee tot dezelfde taalgroep behoren. Zelfs in het Russisch blijft een student een студент, en een telefoon een телефон. Maar niet zo in het Fins. Daar heet een student "*opiskelija*" en een telefoon "*puhelin*". Hier was het dus volledig terug naar af... Ik had niet het minste aanknopingspunt met iets wat ik al kende en dus moest de woordenschat van de grond af worden opgebouwd. Hoe moest ik daar in hemels naam aan beginnen?

Omdat ik een Finse vriendin had, had ik gelukkig een moedertaalspreekster bij de hand. Ik vroeg haar de woorden die ik wilde leren, te vertalen. Ook toonde zij hoe je werkwoorden moest vervoegen. Maar mijn taalmentor kende wel de taal, maar niet de grammaticaregels; net zo min als ik de grammaticaregels van het Nederlands kende. En dan had ik door het Esperanto nog heel wat grammatica geleerd, want voordien kende ik zelfs het verschil tussen een bijvoeglijk naamwoord en een bijwoord niet. Die hebben in het Nederlands immers meestal dezelfde vorm.

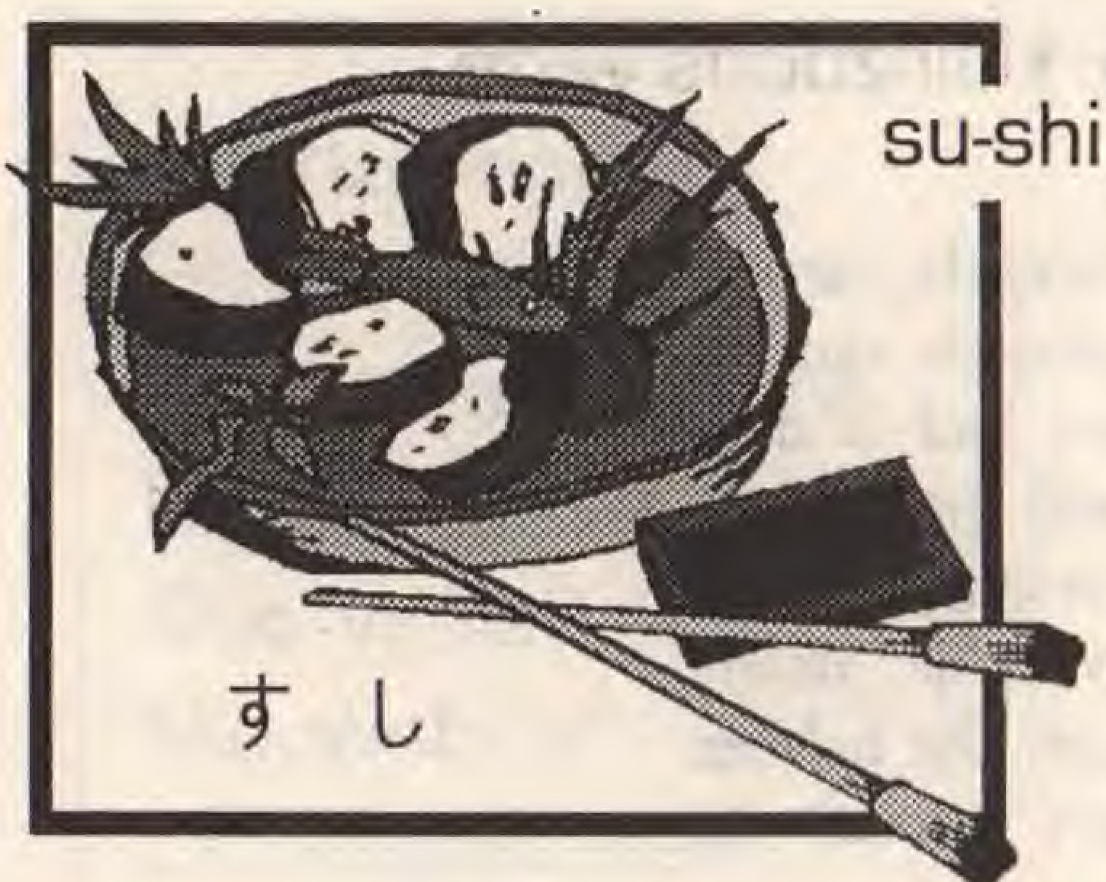
Om dit probleem te omzeilen vroeg ik een reeks werkwoorden en probeerde ik zelf de regels te ontdekken. Dat lukte vrij aardig, hoewel "uitzonderingen op de regel" – een vaak voorkomend euvel in etnische talen – af en toe roet in de hutsepot gooiden. Uiteindelijk lukte het me toch redelijk goed en... ik hoefde geen grammaticaregels te "blokken". Omdat ik ze zelf had opgesteld, had ik ze mij in zekere zin ook al meteen eigen gemaakt. Mijn inspanning wierp dus dubbel vruchten af.

Om woordjes te leren ontwierp ik een eenvoudig computerprogramma in BASIC. Het was een soort woordjestrainer. Het ondervroeg me in twee richtingen: de computer gaf een woordje en ik moest de vertaling geven. Als ik het juist had, kreeg ik een punt; wanneer ik het niet wist of een fout antwoord gaf, verbeterde de computer me en gaf hij het juiste woord; ik kreeg dus feed back en kon zo van mijn fouten ook nog leren. Omdat er aan het programma een woordenboekje gekoppeld was, beschikte ik over een voldoende grote voorraad woordjes. Dit systeem functioneerde uitstekend. Na enkele maanden kon ik de strips in de krant al wat lezen en kon ik bij de televisieprogramma's de korte inhoudsopgave begrijpen over wat er zich die dag bij *The Bold en de Beautiful*

zou afspelen. Verder kon ik ook eenvoudige verhaaltjes voor kinderen lezen.

Ook met stokjes?

En toen zat ik plots in Japan en begon ik "Nihongo" にほんご te leren. Japans dus. Het Japans heeft echter niet één, maar twee alfabetten. Daarenboven maakt het ook nog gebruik van zo'n duizend Chinese karakters... Hoe begin je daaraan?

Elk van beide alfabetten (hiragana en takakana) hebben 46 basistekens, die geen letters, maar lettergrepen voorstellen. In plaats van A, B, C gaat het dus om KA, KI, KU, KE, KO... Hoe leer je diè? Natuurlijk had ik de lettergrepen met de bijbehorende tekens kunnen leren. Maar wat zou ik dan kunnen zeggen? Ka, sa, ta, na, ha, ... enzovoort. Stel je een buitenlander voor die jou aanspreekt met a'b'c - d'e'f'g - h'i'j... Niet echt communicatief, wat? Het was dus beter om maar meteen woordjes te gaan leren, zoals bijvoorbeeld "*sushi*", wat geschreven wordt als すし, waarin す staat voor "su" en し voor "shi". Dus, wat had ik geleerd? Twee tekens, twee lettergrepen, én een woord in één klap! Nu, sushi kennen de meesten wel, maar met dat systeem kom je veel sneller vooruit dan met ka, ki, ku, ke, ko,...[1]

Als woordjestrainer gebruikte ik opnieuw de computer. Maar ik moest wel een compromis sluiten. Aangezien ik de Japanse tekens niet in de computer kon zetten, moest ik het "romanji" oftewel de officiële transcriptie in Romeinse lettertekens van het Japans gebruiken.

Omdat de Japanners me net zo hard lieten werken als ze zelf doen, dus vaak 11 uur per dag, bleef er niet veel tijd meer over om Japans te studeren. Maar met wat vindingrijkheid kom je een heel eind. Mijn Japanse werkgever reed vaak met de auto. Om Esperanto te leren beluisterde hij tijdens het rijden vaak een cassette met verhaaltjes. Ondertussen probeerde hij de tekst mee te spreken. Zo kon hij betrekkelijk veel woorden – in hun context – bijleren.

Dus vroeg ik mijn buren, die een kindje van 3-4 jaar hadden, om een cassette met verhaaltjes voor kinderen en sprookjes op te nemen. Daar luisterde ik naar tijdens het afwassen. Haha, ik herinner mij nog het verhaaltje "Mitsubachi Maya"... juist ja "Maja de Bij". Het was geweldig om dat in het Japans terug te vinden.

Ik kocht ook een dik Japans beeldwoordenboek. Die woordenboeken zijn eigenlijk wel voor kinderen bestemd en op kinderen afgestemd, maar ik kon er zelf toch ook een heleboel woordjes uit leren, inclusief werkwoorden en woorden voor gemoedsstemmingen (zoals boos, verdrietig, opgewonden, ...), want ook die stonden erin uitgebeeld. Tijdens het eten bladerde ik het woordenboek door en leerde ik de betekenissen van de woorden, die er in Japans schrift bijgeschreven waren. De methode functioneerde stukken beter dan de boeken die in de speciale – lees: dure – Engelse boekhandels te vinden waren, ook al zijn die door professoren en taalpedagogen geschreven. Maar, is het niet zo dat we ook onze eigen taal als kind al spelend leren? Geef mij dus maar die zogenaamd "kinderachtige" technieken.

Huis-, tuin- en keukenmethode

Van een gepensioneerd leraar die me had uitgenodigd om in zijn plaatselijke Esperantogroep te komen lesgeven, heb ik ook nog een "leuke" methode om woordjes te leren opgepikt. Hij had zijn huis vol gehangen met kaartjes en opschriften met de benamingen in het Esperanto. Dus op een boom hing het woordje *arbo,* op een steen *ŝtono.* In de keuken had hij op de potten en pannen geschreven... Kortom overal kon je de namen van de dingen lezen. En vaak was dat helemaal niet opvallend.

Natuurlijk moet die methode je bevallen. Hier gaat het erom of je het esthetische belangrijker vindt dan het praktische. Ik ondervond echter dat ik de meeste woorden reeds in mijn geheugen had geprent door louter de betreffende woordjes op te zoeken en het kaartje te schrijven. Dus, toen ik op de koelkast "reizouko" had geplakt, zat het woord meteen ook al in mijn geheugen en kon het briefje meteen al weer weg. (Eigenlijk had ik dat op school ook al meegemaakt: de formules

die ik op mijn hand had geschreven, kende ik soms beter uit het hoofd, dan die welke ik wel dacht te kennen.)

De computer inschakelen

Nu ik terug in België ben, ben ik nogmaals aan het Spaans begonnen. Al van bij het begin merkte ik dat dit na het leren van het Esperanto véél vlotter gaat. Voor *Windows 95/98* heb ik twee toepassingen geschreven waarmee ik woordjes kan leren. Het ene werkt met tekeningen en spraak (!) en is alleen in de doeltaal opgesteld. De computer toont een afbeelding en drie mogelijke Spaanse woorden. Daaruit moet je het juiste antwoord kiezen. Het andere programma werkt vertalend in twee richtingen. Het geeft een woord in de ene taal en je moet de juiste vertaling geven. Het voordeel van dit programma is, dat er ook woorden in voorkomen die minder gemakkelijk uit te beelden zijn. (Eventuele geïnteresseerden kunnen hierover meer inlichtingen verkrijgen bij de auteur van dit artikel.) Op Internet kan je heel wat gratis computerprogrammaatjes vinden, die kunnen helpen bij het taalleren. (Al zijn er natuurlijk ook allerlei peperdure pakketjes verkrijgbaar in de betere boekhandel.) De meest geschikte software vind ik de "interactieve adventure games". Bij zo'n spel moet je het hoofdpersonage erop uit sturen om een mysterie op te lossen, iemand uit de nood te redden, enzovoort. Je hebt die in twee soorten. De oudere zijn alleen tekst-spellen. Daarvan kan je er één vinden op *Esperom*, een CD-rom over het Esperanto uitgegeven door de Duitse Esperantovereniging. De nieuwere zijn grafisch uitgewerkt. Daar trekt het hoofdpersonage door landschappen en zwerft door gebouwen. Tijdens die zwerftochten interageer je met allerlei mensen (of wezens) die je ontmoet. Het is een interessante en onderhoudende manier om in een vreemde taal te werken.

En nu kan de praktische taalleerling zelf aan de slag. Of je nu cursus volgt of met zelfstudie een taal probeert te leren, ongetwijfeld kunnen de beschreven tips je helpen. En wat meer is, misschien geven ze je ook inspiratie om je eigen taalleertips uit te vinden.

Succes!

Lode Van de Velde

1. Wie meer wil weten over het Japans kan er een inleidnd artikel over vinden in het internationaal tijdschrift MONATO, 1993/9, p. 20-21.

In de afgelopen vijf jaar slaagde Germain Pirlot erin, via een intensieve schrijfactie, van 131 Europarlentairen (bijna 21 %) een positief antwoord te krijgen op de vraag of volgens hen Esperanto kan helpen bij het oplossen van de taalproblematiek in de EU. Pirlot noemt dat het eerste zaad, het bewerken van de akker, een eerste nog kleine stap. Het lijkt wel alsof al dat werk moet worden overgedaan. Immers op 13 juni zijn

Voor een eigen stem

er verkiezingen en wordt er ook een nieuw Europees Parlement gekozen. Toch is het uitgangspunt voor een schrijfactie aan de leden van het nieuwe parlement fundamenteel anders. Pirlot kan nu de Europarlementairen immers aanschrijven met een indrukwekkende lijst van voorgangers. Ongetwijfeld zal dat hun antwoord beïnvloeden.

> Het Esperanto is mij niet onbekend. Ik vind het idee om van het Esperanto een brugtaal te maken dan ook zeer positief. Patsy Sörensen
>
> Ik ga akkoord dat jullie voorstel een objectief onderzoek verdient. Gelieve mij op de hoogte te houden van jullie activiteiten/standpunten. Peter Bossu
>
> Het Esperanto kan een brugtaal zijn teneinde de dialoog te bevorderen met respect voor mekaars taal, cultuur en waardigheid. Bert Anciaux

België heeft 24 vertegenwoordigers in het Europees Parlement. 18 van hen (dat is 75 %) staan ook op de lijst van Pirlot. Vijf van hen: Magda Aelvoet (Agalev), Willy De Clercq (PVV), Nelly Maes (VU), Marianne Thyssen (CVP) en Anne Van Lancker (SP) komen opnieuw op en hebben blijkens een extrapolatie-studie in *De Standaard* een redelijk grote kans om ook weer verkozen te worden. Het zijn vertegenwoordigers van vijf grote partijen. Met recht kunnen wij hen ter gelegenheid van de verkiezingen vragen om hun engagement te hernieuwen, eventueel zelfs meer te concretiseren.

Het bestuur van de Vlaamse Esperantobond schreef ook alle kandidaten op de kiezerslijsten aan, met dezelfde vraag als Pirlot. Omdat wij pas half april de kandidaten hebben kunnen aanschrijven, hadden zij slechts weinig tijd om te antwoorden (nauwelijks een week). Toch hadden bij het ter perse gaan Patsy Sörensen (Agalev), Peter Bossu (SP) en Bert Anciaux (VU-ID21) positief op die vraag gereageerd.

Ook Louis Vanvelthoven (SP) antwoordde. Hij schrijft: *"De geplande uitbreiding van de EU vergroot uiteraard het communicatieprobleem. Voorstellen om een beperkt aantal werktalen te gebruiken, zijn een mogelijk antwoord. Toch denk ik dat men hiermee voorzichtig moet zijn. Een democratie verdraagt geen kloof tussen de taal van de bestuurders en deze van de kiezers. Het is belangrijk dat verkozenen hun eigen taal kunnen blijven spreken. Als dit niet haalbaar zou zijn, is het gebruik van het Esperanto als brugtaal zeker het onderzoeken waard."*

Uiteraard menen wij, dat het onderzoeken van de mogelijkheden van het Esperanto onvoorwaardelijk moet gebeuren, als alternatief voor een beperkt aantal werktalen. In een telefonisch antwoord ondersteunde Dirk Sterckx, kandidaat voor de VLD, volmondig dat Esperanto zo'n onderzoek verdient. Hij verklaarde in principe niet tegen de idee van een brugtaal te zijn, maar benadrukte dat hij onvoldoende tijd had gehad om een genuanceerd antwoord te formuleren.

Op de valreep kregen wij ook nog antwoord van Stefaan de Clerck en Johan Van Hecke (beiden CVP). De eerste houdt het bij een wens tot succes in de overtuiging dat *"mensen die mekaar willen begrijpen dat altijd zullen kunnen"*. Van Hecke neemt een meer geëngageerde houding aan en schrijf: *"... (dat) het Esperanto [...] een manier zou zijn om de ongezonde concurrentie tussen het Frans en het Engels te overstijgen. Het zou bovendien de onaanvaardbaar hoge kostprijs van tolken drukken. Voor mij is het in ieder geval een debat in het Europees Parlement waard."*

Zonder ons te bezondigen aan "kiesadvies" durven wij toch voorstellen dat onze lezers zouden overwegen om bij hun keuze de voorkeur te geven aan een politicus die van een positieve instelling tegenover het Esperanto en het streven van de Vlaamse Esperantobond heeft blijk gegeven.

Spraken de goden Esperanto?

Recensie over "Esperanto sen mitoj"

Overdrijvingen in reclame zijn wellicht zo oud als de straat. We worden vandaag op radio en tv en met tonnen papier overspoeld door boodschappen, die ons allerlei wonderen of de hemel op aarde beloven. Het gekke is dat zoiets algemeen wordt aanvaard. Ik heb nog nooit iemand verontwaardigd zien rechtspringen bij een tv-reclamespot en verbolgen horen roepen: "Leugenaars!" De boodschappen gaan erin als zoete koek. In het ergste geval zal mijn echtgenote wel eens opmerken dat "dat product niet het beloofde resultaat geeft", maar haar reactie is toch eerder bescheiden. Het zal dan ook niemand verbazen, dat idealisten – en dat zijn toch haast alle actieve Esperantosprekers, die zich belangeloos inzetten voor de verspreiding van een idee om de wereld te verbeteren – gaan overdrijven in hun informatie.

In de Esperantobeweging is er tot vandaag weinig systematisch onderzoek gedaan naar feitenmateriaal. De meeste gegevens worden zonder controle doorgegeven van een enthousiast, overtuigd en gedreven adept van de internationale taal aan een volgende, die ze dan weer doorgeeft en – in zijn enthousiasme – misschien nog wat aandikt. Zo zijn er heel wat mythes in de Esperanto-informatie ontstaan, terwijl haast niemand nog precies weet wat feiten zijn en wat overdrijvingen of onwaarheden.

Het is de grote verdienste van Ziko Marcus Sikosek dat hij alles wat rond Esperanto gezegd en geschreven wordt systematisch is gaan natrekken. Zijn bevindingen publiceerde hij onder de titel *Esperanto sen Mitoj, Mensogoj kaj memtrompoj en la Esperanto-Informado.* Het bevat niet minder dan 32 pagina's met bronvermeldingen, die hij blijkbaar allemaal heeft doorgewerkt. Voor de eerste keer beschikken we nu over een boek (312 p.) waarin alle facetten van informatie aan bod komen en waarin Marcus Sikosek een heleboel traditionele gegevens uit informatiefolders en uit de mondelinge informatie die over Esperanto de ronde doet, kritisch analyseert.

Over Andreo Cseh, de reizende Esperantoleraar wiens onderwijsmethode bekend werd als "de Cseh-methode", wordt verteld dat hij de stelling huldigde: "In informatie mag je overdrijven of zelfs liegen, op voorwaarde dat je zeker weet dat degene aan wie je de boodschap geeft je leugen niet kan achterhalen", en Cseh was misschien wel de man, die in de geschiedenis van het Esperanto het grootste aantal mensen voor Esperanto heeft kunnen winnen en opleiden.

Nu wil ik hier geen discussie op gang trekken over de wenselijkheid om te overdrijven in onze informatie. Ik maak wel volgende bedenkeningen:

1) Als we Esperanto zien als een middel tot betere en rechtvaardigere internationale communicatie, dus tot een betere wereld, is het dan zinnig om mensen met leugens om de oren te slaan? Onze plantaal is toch een middel om ons vrijer, gelijker en meer op ons gemak te voelen met anderstaligen. Als we dat oprecht willen, is het best dat ook uit te stralen bij informatiewerk. En dat zal ons uiteraard veel beter lukken als we eerlijk zijn en ons niet gedwongen voelen om iemand te overhalen, desnoods met sofismen.

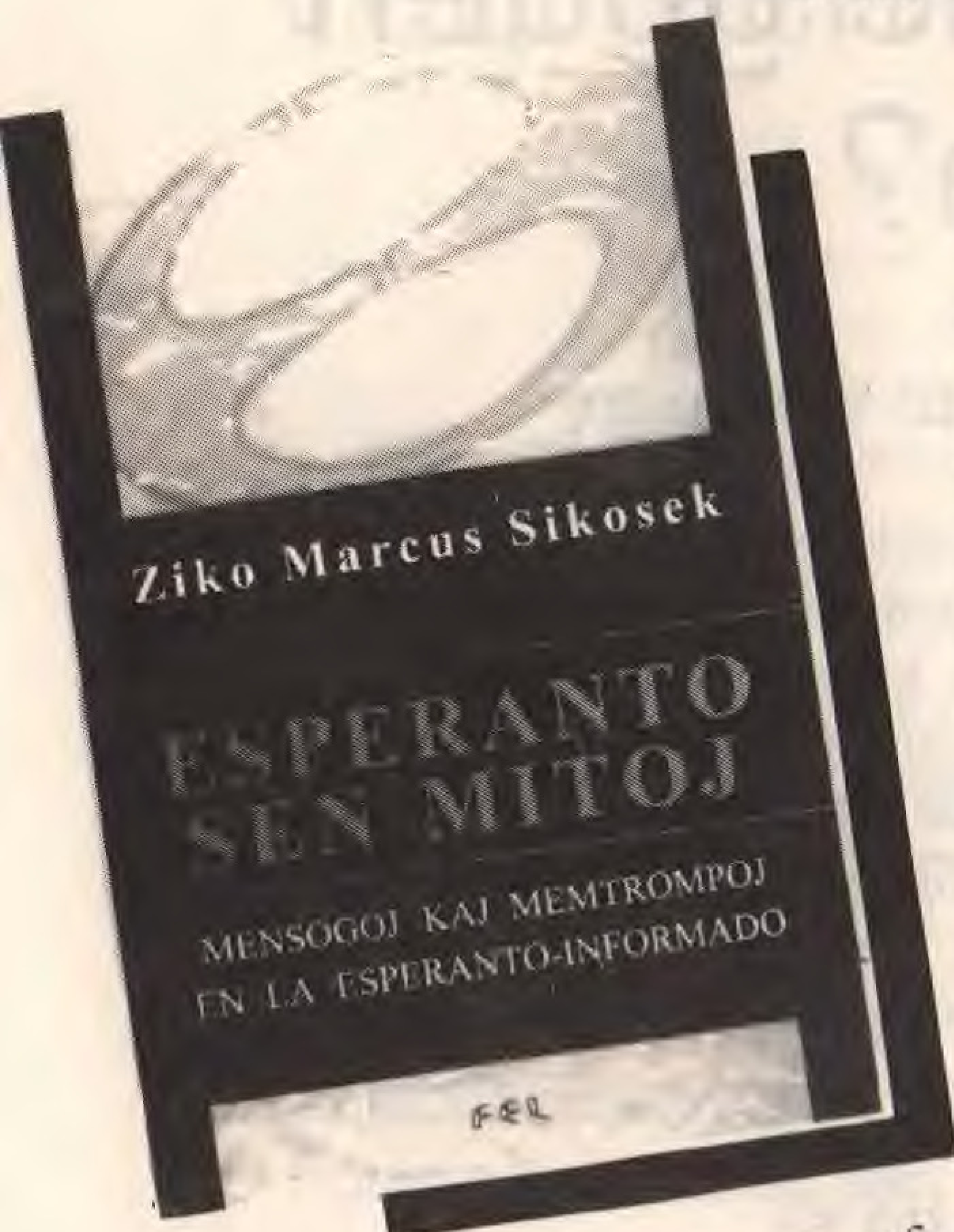
2) Zelfs als een informant er van overtuigd is dat wat overdrijving mag en kan, dan is het noodzakelijk dat hij of zij zelf beseft wat de werkelijkheid is. Voor het verschijnen van het boek dat we hier bespreken, was het uiterst moeilijk om informatiegegevens te checken, en dus werd dat ook bijna nooit gedaan.

3) Mijn derde bedenking is de belangrijkste. Wie hoopt mensen te overtuigen over de zin en het nut van Esperanto, moet in de eerste plaats voeling krijgen met de mensen die hij aanspreekt. De ervaring van Sikosek – en ook die van mijzelf – is dat het beeld van de buitenstaander over Esperanto meestal niet positief is. De meeste jongeren weten niets over Esperanto. Die kunnen we dus enthousiast maken met om het even welke argumenten. Maar hun blind enthousiasme wordt snel vernietigd als ze in aanraking komen met een scepticus, die wel iets over Esperanto weet.

Voor de mensen die al gehoord hebben over Esperanto, gaat het dikwijls over

een "randgebeuren" van een groepje naïeve utopisten, die nog geloven in een achterhaald en vrijwel uitgestorven idee: "Tiens! Esperanto bestaat dat nog?"is bij ouderen een vaak gehoorde opmerking.

Dit vernietigende beeld wordt alleen maar versterkt als de informant fanatiek reageert op de twijfels van het publiek over de bruikbaarheid van het Esperanto. In ons enthousiasme zijn we nogal eens geneigd om ons superieur op te stellen in de zin van "Wij hebben de oplossing... en jullie, die niet in Esperanto geloven, zijn de apen!". Zulke houding creëert afstand. Willen we ten allen prijze ons gelijk bewijzen, of willen we niet-Esperantosprekers een dienst bewijzen door de mogelijkheden van het Esperanto te tonen? In het laatste geval zullen we uiteraard meer geneigd zijn om objectieve informatie te verstrekken.

We moeten er sterk rekening mee houden, dat de huidige generatie erg sceptisch is tegenover slogans en eigenlijk nog maar te overtuigen is op twee manieren:

- ofwel ligt de idee die je verspreidt, "in de markt" en is ze dus populair bij het publiek (en dan is de inhoud van de informatieboodschap zelfs bijkomstig);
- ofwel geef je informatie die kan worden gestaafd met overvloedig bewijsmateriaal.

Vermits Esperanto duidelijk niet "in de markt ligt", blijft alleen nog de mogelijkheid over onze informatie te beperken tot datgene wat we ook "hard" kunnen maken met voldoende referenties of bewijzen. Het nodige materiaal hiervoor vinden we terug in deze studie.

Het boek is overzichtelijk gebundeld in 7 hoodstukken. In elk hoofdstuk vind je volgende elementen terug:

- de mythen die Sikosek ontdekt heeft;
- een schat van objectieve controleerbare gegevens met referenties naar de bronnen. Hierbij voegt de auteur ook persoonlijk commentaar en raadgevingen voor het benaderen van individuen en de media;
- een samenvatting van elk hoofdstuk, zodat een haastige lezer de essentie kan terugvinden en oordelen of hij het betreffende hoofdstuk helemaal moet doorwerken.

De hoofstukken zijn: *Informado sen mitoj* over het belang van juiste en de gevaren van valse informatie. *Komunumo sen mitoj,* over de spanningen in de Esperanto gemeenschap o.a. tussen diegenen, die geloven dat Esperanto de wereldtaal moet worden, diegenen, die geloven dat Esperanto een bijdrage is voor de oplossing van sommige communicatieproblemen en diegenen, die Esperanto enkel beschouwen als een taalfenomeen. Verder worden schattingen over het aantal Esperantosprekers vergeleken. *Subtenantoj sen mitoj* geeft een overzicht van persoonlijkheden en organisaties die Esperanto steunden of steunen. Sikosek relativeert een aantal van de symphatiebetuigingen. In *Lingvo sen mitoj* wordt Esperanto bekeken vanuit linguïstisch standpunt. *Planlinvoj sen mitoj* vergelijkt Esperanto met andere plantalen. *Zamenhof sen mitoj* brengt heel wat gegevens over de ontwerper van het Esperanto en gaat in tegen de Zamenhofcultus. *Manifesto sen mitoj* tenslotte geeft een overzicht van 4 historisch belangrijke principsverklaringen rond esperantisme.

De waarde van dit werk schuilt niet alleen in het feit dat het een reeks overdrijvingen, halve waarheden en onwaarheden signaleert, maar ook daarin dat het heel bruikbaar is om snel antwoorden te vinden op concrete vragen. De lezer kan hiervoor gebruik maken van een uitgebreide index. De teksten zijn geschreven in een vlekkeloos Esperanto. Wie ernstig informatiewerk wil doen, moet dit boek constant ter beschikking hebben. Ik raad aan om het aandachtig te lezen en het – als voorbereiding op elke informatieopdracht – nog eens te raadplegen en enkele stukjes te herlezen. Wie jaren gewoon is geweest om mensen te benaderen met "DE oplossing voor ALLE taalproblemen" zal wellicht schrikken bij wat hij leest. Maar de Esperantobeweging zal er bij winnen als we onze informatietaken uitvoeren met respect voor de personen, die ons als specialisten beschouwen en vertrouwen!

Ivo Durwael

Marcus Sikosek, *Esperanto sen Mitoj. Mensogoj kaj memtrompoj en la Esperanto-informado.* Vlaamse Esperantobond, Antwerpen, 1999. ISBN 071205 70 3. Formaat:13,50 x 21 cm, 312 p, 908,– BEF (22,51 EUR) + verzendingskosten.

Het is wellicht niet zo heel bekend, maar er bestaat ook een Esperanto Universiteit: *Akademio Internacia de la Sciencoj* (AIS). Deze Academie heeft haar juridische basis in de staat San-Marino. AIS is een gemeenschappelijk forum van wetenschappers die in hun vakgebied hun sporen hebben verdiend en die er op taalpolitiek vlak een progressieve visie op na houden. Hun streven is het onderwijs en onderzoek van alle wetenschappen op internationaal vlak efficiënter te maken. Door het verbeteren van de internationale communicatie en de interdisciplinaire samenwerking pogen zij ook de wetenschap dichter bij techniek en kunst te brengen.

De leden van AIS zijn afkomstig uit alle continenten, van alle rassen, overtuigingen, taalgebieden en politieke achtergrond. Het politieke pluralisme van de leden verzekert de strikte politieke neutraliteit van de instelling. Politiek gezien hebben zij slechts één gemeenschappelijk doel: in de wetenschappelijke wereld het primair mensenrecht realiseren op communicatie zonder hindernissen door taalbarrières of taaldiscriminatie. Het middel daartoe is de Internationale Taal.

De Academie beperkt zich niet tot enkele wetenschappen, maar staat in principe open voor alle gebieden van systematisch onderzoek. Hoewel AIS de vakgebieden indeelt naar moderne inzichten over wetenschappelijke classificatie, omvat ze geen theologie of andere gelijkaardige religieuze doctrines, maar wel vergelijkende en historische godsdienstwetenschappen.

Wat AIS niet is

De Academie – volgens artikel 4 van haar statuten – wil wel het gebruik van het Esperanto bevorderen in de wetenschappelijke communicatie, maar zij stelt zich geenszins in de plaats van de Esperanto Academie (die zich bezighoudt met taalvraagstukken rond het Esperanto) of van welke andere organisatie binnen de Esperantobeweging.

In de Senaat, de Algemene Vergadering en in de examencommissies is het Esperanto de enige werktaal. Volgens de statuten erkent zij echter nog vier andere officiële talen: Duits, Engels, Frans en Italiaans, die worden beschouwd als de vier etnische talen met de rijkste wetenschappelijke traditie.

Hoewel vele leden van de Academie het Esperanto actief gebruiken – anderen hebben slechts een pasieve kennis – omwille van zijn precisie, beknoptheid, gemakkelijke leerbaarheid en neutraliteit, bekennen zij zich daarmee echter nog geen aanhanger van de Esperanto-ideo-

Academische raakvlakken

logie (zoals die door de Esperanto Wereldvereniging wordt uitgedragen).

Om deze onafhankelijkheid ten opzichte van de Esperanto Wereldvereniging te benadrukken gebruikt AIS als naam voor de taal niet het pseudoniem van haar initiatiefnemer (Esperanto) maar de originale naam die er door Zamenhof aan werd gegeven: *Internacia Lingvo*, meestal afgekort tot ILo.

Hoe ontstond AIS

AIS werd in 1983 opgericht op aandringen van wetenschappers die lid zijn van *La Eŭropa Klubo* (De Europese Club) en op voorstel van Fausta Morgati, toenmalig minister voor Wetenschappen en Cultuur van San Marino. De officiële stichting had plaats op 13 september 1985 door het plechtig neerleggen van de statuten en door de erkenning van staatswege van de onderwijsopdracht van AIS. Daardoor kan AIS, op basis van een gedetailleerd examenreglement, universitaire graden toekennen. Dit gebeurt door een internationale commissie na beoordeling van de studies die de kandidaten hebben afgewerkt aan universiteiten of hogescholen.

AIS kent vier academische graden: baccalaureaat (na 2 à 3 jaar studie), magister (na 2 jaar studie na het baccalaureaat), doctor (na magister) en tenslotte doctor habilis wegens eigen onderzoekswerk. Het is echter ook mogelijk deze titels te behalen door studie en examen bij de docenten van AIS zelf.

De Academie is ingedeeld in vier sec-

TIME van 29 maart 1999 wijdt aandacht aan de belangrijkste wetenschappers van deze eeuw. Opvallend is daarbij dat de grote meerderheid van hen uit de westerse wereld stammen. Van de ongeveer 70 namen – het artikel heet wel: 100 grote geesten(!) – zijn er slechts drie niet van (West)-Europese of Amerikaanse afkomst. De Rus Andrei Sacharov, de Rus Trofim Lysenko – die vooral wordt opgevoerd omwille van zijn negatieve invloed op de bio-agricultuur in de voormalige Sovjetunie – en de Indiër Srinivasa Ramanujan, die slechts erkenning vond omwille van zijn wiskundige intuïtie en zeker niet omwille van zijn manier van "wetenschappelijk" denken.
Men kan terecht de vraag stellen of de westerse wetenschap kwalitatief zoveel hoger staat dan bijvoorbeeld de Chinese, dan wel of de aandacht voor andere invalshoeken in het westen te beperkt is. Als men bedenkt hoe weigerachtig de traditionele geneeskunde staat tegenover geneeswijzen als homeopatie of accupunctuur of hoe vlot men omgaat met de "onschadelijkheid" van nieuwe technieken, zou het wel eens kunnen dat de tweede verklaring de meest plausibele is.

toren: wetenschappen; techniek (vooral bedoeld om contact te leggen met mensen die zonder academische vorming toch belangrijke wetenschappelijke dingen hebben gerealiseerd; kunst (om contact te leggen met actieve kunstbeoefenaars) en een ondersteunende sector (vooral financieel).

De wetenschappelijke sector heeft zes secties: Kybernetica, Menswetenschappen (bv. geschiedenis, filologie, literatuurwetenschap), Structuurwetenschappen (bv. wiskunde en logica), Filosofie, Natuurwetenschappen en Vormwetenschappen (hierin worden de relaties tussen de mens en zijn omgeving bestudeerd: voorbeelden zijn ecologie, urbanisatie, spraaktechnologie...). In feite kan men twee grote delen onderscheiden: nomotetische wetenschappen (die wetten opstellen) en ideografisch (die formele beschrijvingen geven van hun studieobjecten).

Natuurlijk is de faam van deze Academie relatief en hangt zij af van de bekendheid van de professoren die toetreden. Maar zoiets geldt ook voor de Vlaamse universiteiten en niemand zal beweren dat men daar geen kwaliteit in huis heeft. Verder heeft faam tegenwoordig vaak nog weinig te maken met de kwaliteit van het wetenschappelijk werk dat men verricht, maar meer met de bekwaamheid om de media te halen.

De grote waarde van AIS – zoals die van het Esperanto – is dan ook veel meer dat de horizon van de wetenschappers wordt verbreed en dat hun kijk zich verder strekt dan de Angelsaksische of westerse wetenschap. Alleen het feit al dat AIS met ILo hiervan een tegenhanger kan zijn, maakt van de hele onderneming positief initiatief.

Guido Van Damme

Nieuwe uitgaven

bij de Vlaamse Esperantobond

Bij de Vlaamse Esperantobond staat de uitgave van drie novellen van Felix Timmermans (in één band) op stapel. Het betreft nieuwe vertalingen van "Ik zag Cecilia komen" (*Ceciljan mi vidis veni*), "De zeer schoone Uren van Juffrouw Symforosa, Begijntjen" (*La tre belaj horoj de Fraŭlino Simforoza, Begineto*) – een werk dat in 1922 bekroond werd met de Belgische Staatsprijs voor Nederlandse Proza – en de heruitgave van "Driekoningentriptiek" (*Kristnaska Triptiko*). De totale uitgave zal ruim 100 pagina's omvatten met reproducties van tekeningen van Felix Timmermans zelf.

Om dit boek zo ruim mogelijk over heel de wereld te verspreiden en zo de Vlaamse cultuur uit te dragen, trachten we de kostprijs van dit boek te drukken. Daarom doen we een beroep op Vlaamse en Nederlandse Esperantosprekers. U kan ons financieel helpen en het uitgaverisico beperken door in te tekenen op het boek tegen de speciale voorintekenprijs van 450,– BEF (11,16 EUR – verzendingskosten inbegrepen) tot 1 juli 1999. Nadien zal het op de Esperantomarkt worden gelanceerd tegen 520,– BEF (12,89 EUR) (+ portkosten). Bij voorintekening worden uw naam en woonplaats in het boek vermeld onder een *Tabula Gratulatoria.*

U kunt natuurlijk ook een gift doen om de uitgave te financieren. (Giften vanaf 1000,– BEF zijn – onder voorbehoud – aftrekbaar van uw belastbaar inkomen.) Schenkers worden met naam en woonplaats vermeld in een "Schenkerslijst".

Tabel-finaĵo

We hebben de afgelopen keren een aantal artikelen aan het onderwerp tabelwoorden gewijd. In dit nummer vindt u het slot van deze serie. Verder treft u examenmateriaal aan van het Elementa examen, en een vertaaloefening. In deze rubriek gaan we graag in op uw vragen. Ons adres is: Arjen-Sjoerd en Roel, p/a Oostveenweg 15, NL-7533 VP Enschede. E-mail: *asdevries@wxs.nl.*

De tabel

Aan het slot van de artikelenserie over tabelwoorden bespreken we de tabelwoorden die eindigen op *el* en *om*.

De *el*- en *om*-woorden

De el-serie is bedoeld om een manier aan te geven en de *om*-serie is bedoeld om een hoeveelheid aan te geven:

Kiel vi skribas? – Per tajpilo.
Hoe schrijf je? – Met een typemachine.
Kiom vi skribas? – Tri leterojn tage.
Hoeveel schrijf je? – Drie brieven per dag.

Daarnaast wordt de *el*-serie gebruikt om een graad aan te geven:

Mi estas tiel laca, ke mi tuj ekdormu.
Ik ben zo moe, dat ik meteen moet gaan slapen.
Ho, kiel multe da mono mi perdis!
Oh, hoeveel geld ik wel niet verloren heb!
Mi estas tiel forta kiel vi.
Ik ben net zo sterk als jij.
Mi estas neniel kontenta pri mia ĉambro.
Ik ben allesbehalve tevreden over mijn kamer.

Alleen de woorden *iel* en *iom* houden zich niet aan deze systematiek. Bij een onbepaalde graad wordt namelijk *iom* gebruikt, en niet *iel*:

Mi estas iom laca. Ik ben een beetje moe.
Ŝi iĝis iom pala. Ze werd een beetje bleek.

Ook de andere woorden uit de *om*-serie worden soms gebruikt bij een graad, maar dan uitsluitend om een zeer sterke nadruk te leggen op „de mate van". Het gaat hier om een stijleffect en dit gebruik moet dus niet systematisch worden toegepast:

Ŝi estis tiom pala, ke mi kredis ŝin morta.
Ze was dermate bleek, dat ik dacht dat ze dood was.
Kiom ajn vi penos, vi ne sukcesos!
Hoeveel moeite je ook doet, je zult niet slagen!

Sommige leerboeken stellen dat de logica vereist dat de gehele *om*-serie, in navolging van het woordje *iom*, systematisch voor het aangeven van een graad moet worden gebruikt:

** La turo estas tiom alta, kiom ĉi tiu monto.*
De toren is zo hoog als deze berg.
** Li ne kantas tiom bele kiom mi.*
Hij zingt niet zo mooi als ik.

Dit is echter af te raden, omdat de *om*-woorden zwaar klinken. Bovendien gaat het bij graad vaak niet alleen om „de mate van", maar ook om „de manier waarop". Vergelijk:

Ŝia haŭto estis tiel blanka kiel marmoro.
Haar huid was zo wit als marmer.
Ŝia haŭto estis tiel blanka kiel kadavro.
Haar huid was zo wit als een lijk.

In beide zinnen is sprake van een sterke mate van witheid, maar er is duidelijk meer aan de hand dan de „hoeveelheid" wit. Als je in de voorgaande zinnen *kiel* zou vervangen door *kiom*, dan druist dat in tegen het algemene taalgebruik, het taalgebruik van Zamenhof en andere goede auteurs, en tegen het Fundamento.

OEFENING 1: Vul *-el* of *-om* in:

1. Mi ŝatus i___ dormi.
2. Ŝi estas ti___ bela, ke ĉiuj viroj volas tuj karesi ŝin.
3. Ŝi ruĝiĝis ki___ tomato.
4. Pigruloj neni___ sukcesos en la ekzameno.
5. Li ti___ manĝis, ke li makuligis sian ĉemizon.
6. Ŝi ti___ manĝis, ke preskaŭ krevis ŝia ventro.
7. Ki___ alta estas tiu turo?
8. Ĉu vi estas ankoraŭ ti___ juna?

Woordvorming met tabelwoorden

Met enkele voorbeeldzinnen geven we aan hoe afleidingen met tabelwoorden kunnen worden gevormd:

Min ne interesas la kialo de amo, sed la kielo kaj la kiomo.
Ik ben niet geïnteresseerd in het waarom van de liefde, maar in het hoe en de hoeveelheid.
Ne senkiale ni tiomope vizitas la tiean feston.
Niet zonder reden bezoeken we met zovelen het feest aldaar.
En la tago de la sankta Neniamo.
Met sint-juttemis.
Malkiel vi, mi ĉiutage frue ellitiĝas.
In tegenstelling tot u, sta ik elke dag vroeg op.
Mia tiama ĉefo ne ŝatis mian ĉiaman gajecon.
Mijn toenmalige baas vond mijn eeuwige vrolijkheid niet prettig.

Hieraŭ mi renkontis mian iaman amatinon.
Gisteren kwam ik mijn vroegere geliefde tegen.
Ĉieas esperantistoj.
Het wemelt van de esperantisten.

Sommige tabelwoorden worden wel eens vervangen door samenstellingen met andere tabelwoorden.

Voorbeelden: *tiumaniere* (= *tiel*), *tiutempe* (= *tiam*), *ĉiuspecaj* (=*ĉiaj*), *neniukiale* (=*nenial*), *iuloke* (=*ie*), *tiukvante* (=*tiom*) enz. Soms worden deze langere vormen gebruikt om meer nadruk te geven. Soms worden deze synoniemen alleen maar gebruikt om het woordgebruik wat te variëren.

De beginelementen van de tabel worden in enkele gevallen ook buiten de tabel gebruikt. De uitgangen *-o* en *-a*, die zowel binnen als buiten de tabel dezelfde betekenis hebben, worden dan volgens de gewone woordvormingsregels vervangen door andere woordstammen:

tiaĵo – zoiets
neniiĝi – tenietgaan
neniigi – vernietigen
nenieco – nietigheid, het niets
Lia ambicio nenias. – Zijn ambitie is nihil.

In de samenstelling *tiaĵo* vervalt de *-o-* van *tio*. Ook bij samenstellingen met *nenio* vervalt meestal de *-o-*. Voor het overige blijft de tussen-*o* in samenstellingen met tabelwoorden gehandhaafd:

Mi estas neni(o)farulo, sed mia frato estas ĉiofarulo.
Ik ben een nietsnut, maar mijn broer kan alles.

OEFENING 2: Vertaal en gebruik daarbij afleidingen of samenstellingen op basis van de tabelwoorden die tussen haakjes staan:

1. Mensen uit die tijd deden dat soort dingen niet. *(tiam, tio)*
2. Haar toenmalige vriend ging wekelijks naar een hoer. *(tiam, ĉiu, ĉies)*
3. Het krioelt van de mensen die daar vandaan komen. *(ĉie, tie)*
4. De politie was nergens te zien, en de daardoor ontstane chaos leidde tot de zoveelste ramp. *(nenie, tial, tiom)*
5. De mensen die altijd hier zijn, denken dat ze alwetend zijn. *(tie, ĉiam, ĉio)*

De grenzen van de tabel

Hiervoor hebben we laten zien dat de beginelementen van de tabel soms buiten de tabel gebruikt worden; de eindelementen van de tabel echter niet. Stel dat je de uitgang *-es* overal achter zou mogen plakken, dan zou dat de invoering van een tweede naamval betekenen: **mies domo* (*mia domo*; „mijn huis"), **patres domo* (*la domo de la patro*; „vaders huis"). Toch zie je wel eens dat deze eindelementen achter het woord *ali-* worden geplaatst. Sommigen pleiten er dan ook voor om *ali-* maar in de tabel op te nemen. Doordat bij *ali-* de stam eindigt op *-i*, lijkt dat goed te kunnen. Een probleem daarbij is echter dat het woord *alie* („anders") binnen de tabel „elders" (gewoonlijk: *aliloke*) zou moeten betekenen. De zin *Alie vi iru aliloken* zou dan veranderd moeten worden in **Aliel vi iru alien* („Anders moet je ergens anders heen"). Dit soort drastische taalwijzigingen zijn echter niet zomaar in te voeren.

Behalve bij *alie* en **aliel* kan het gebruik van *ali-* als tabelelement niet tot misverstanden leiden. Met name het woord *alies* (= *aliula, de iu alia*) kom je redelijk vaak tegen. De overige vormen zijn niet algemeen geaccepteerd, maar kun je af en toe toch tegenkomen:

Senintence mi kunportis alies jakon.
Ik heb per ongeluk de jas van iemand anders meegenomen.
Ne prenu la jakon de aliu.
Pak niet de jas van iemand anders.
Hodiaŭ mi ne povis veni, sed mi certe vizitos vin aliam.
Vandaag kon ik niet komen, maar ik kom zeker op een ander tijdstip bij je langs.
Ĉu vi tiom manĝas pro malsato aŭ alial?
Eet je zoveel omdat je honger hebt of ergens anders om?
Ĉu vi manĝis tri kukojn aŭ aliom?
Heb je drie koekjes gegeten of een ander aantal?

Het woord *aliu* (uit de tweede voorbeeldzin) kan vervangen worden door het zelfstandig gebruikte bijvoeglijke naamwoord alia of door de samenstelling *aliulo*. Soms zie je dat *kelk-* wordt gecombineerd met het tabelwoord iu tot *kelkiu(j)*. (De analoge vormen **multiuj* (= *multaj*) en **pluriuj* (= *pluraj*) komen echter nooit voor.) Het zelfstandig gebruik van het bijvoeglijke naamwoord is ook hier een goed alternatief: *kelka(j)*. De woorden *aliu* en *kelkiu* klinken nogal zwaar, maar kunnen worden gebruikt als een stilistisch middel om extra nadruk te geven. Normaal gesproken geldt een zelfstandig gebruikt bijvoeglijk naamwoord echter als eleganter.

aliaj venis = aliuj venis = aliaj homoj venis
anderen kwamen = andere mensen kwamen
kelkaj venis = kelkiuj venis = kelkaj homoj venis
enkelen kwamen = enkele mensen kwamen

OEFENING 3: Herformuleer:

1. En la trinkejo ni renkontos la aliujn homojn.
2. Kelkiuj estas ebriaj, aliuj estas sobraj.
3. Ne zorgu pri alies problemoj.
4. Ĉu vi iris alien pro via malsano aŭ ĉu alial?
5. Ĉu vi volas cent kukojn aŭ aliom?

Schrijfopdracht Elementa

Op 16 mei vorig jaar stond bij het Elementa examen onder andere de schrijfopdracht op het programma. Bij een schrijfopdracht heeft de kandidaat over het algemeen de keus uit meerdere opdrachten. Bij het Elementa wordt er niet zo nadrukkelijk op gelet of de kandidaat zich in mooie stijl uitdrukt. Wel dient het taalgebruik foutloos te zijn. Eenvoudig en correct scoort dus beter dan bloemrijk en foutief. Verder is het belangrijk dat alle punten die in de opgave zijn opgesomd, in het verhaal worden verwerkt.

Op het examen heeft u vier of vijf kwartier de tijd om de schrijfopdacht uit te werken. Een en ander is afhankelijk van het feit of u tijdens de uitwerking wordt opgeroepen voor de mondelinge examenonderdelen.

Kies een van de onderstaande twee schrijfopdrachten en voer die uit. Verwerk daarbij de punten tot een samenhangend stuk in het Esperanto. Het geheel moet in totaal ongeveer 200 woorden bevatten (ca. 1 kantje). U hoeft zich niet strikt aan de volgorde van de punten te houden. Behalve op inhoud wordt de schrijfopdracht ook beoordeeld op taalgebruik.

1. Esperantobijeenkomst

U bent naar een Esperantobijeenkomst in het buitenland geweest en nu heeft men u gevraagd een persoonlijk verslag te schrijven voor het plaatselijke Esperantoblaadje. Schrijf een verslag waarin de volgende punten zijn beschreven:

1. De tocht erheen.
2. Waar en wanneer de bijeenkomst plaatsvond.
3. Het programma (met onder andere een excursie en een toneelvoorstelling).
4. Een gesprek met iemand die u daar ontmoet heeft.
5. Uw mening over de bijeenkomst.

2. Correspondentievriendin

U heeft een buitenlandse correspondentievriendin. Het is al een tijd geleden dat u haar geschreven hebt. Schrijf nu eindelijk die brief en laat daarin de volgende punten aan de orde komen:

1. Datum en aanhef.
2. Verontschuldig u voor het feit dat u lang niet hebt kunnen schrijven vanwege uw ziekte.
3. Informeer naar de ontwikkeling van de baby die onlangs in het gezin van uw vriendin is geboren en vraag of ze uw felicitatiekaart heeft ontvangen.
4. Schrijf hoe het met uzelf gaat (of met uw familie of op uw werk/school).
5. Verwijs naar de foto die u met deze brief meestuurt en vertel wat die voorstelt.
6. Sluit de brief af.

Wilt u meer informatie over de examens van Nederlandse Esperanto-examencommissie, neem dan contact op met mevrouw M. Massar, Ilpenwaard 92, 1824 GG Alkmaar, tel. (072) 5612668.

Voorbeelduitwerking examenopgave (opgave 2)

We geven hier een voorbeelduitwerking. Uw eigen uitwerking kan er natuurlijk totaal anders uitzien. Het gaat er hier alleen om, u een indruk te geven van het niveau dat op het examen wordt verwacht.

De Bilt, la 16-an de majo 1998

Kara Klara,

Mi pardonpetas, ke mi jam tiel longe ne skribis al vi. Kredu, ke mi tute ne forgesis vin! Kiel vi scias, mi estas ofte malsana. En la lastaj monatoj la malsano estis tiel grava, ke mi vere ne povis okupiĝi pri korespondado. Sed nun mi jam estas sufiĉe forta por skribi al vi. Mi tre ĝojas ke naskiĝis bebo ĉe vi. Mi opinias ke Ludoviko estas tre bela kaj originala nomo por la nova mondcivitano. Ĉu li bone fartas? Ĉu li jam multe kreskis? Mi esperas ke vi ricevis la gratulkarton, kiun mi sendis. Mi iom resaniĝis do mi denove eklaboris, kvankam partatempe. Ekde junio mi verŝajne povos eklabori plentempe, almenaŭ se mia resaniĝo progresadas kiel nun. Ankaŭ la edzo tre bone fartas. Li ne plu drinkas, li baldaŭ promociiĝos kaj lia amatino forlasis lin. Ni estas tre feliĉaj nun. Mi kunsendas aktualan foton sur kiu vi povas vidi kiel ĝoje ni ridetas unu al la alia. Vere, ĉiuj niaj problemoj estas preskaŭ forgesitaj nun. Ĉu ankaŭ vi intencas viziti la Universalan Kongreson? Se jes, mi esperas ke tie ni vidos unu la alian. Mi tre scivolas kiel aspektas eta Ludoviko.

Amike salutas,
Johanino.

Uitwerking van de oefeningen

Oefening 1: 1. om; 2. el (of met nadruk: om); 3. el; 4. el; 5. el; 6. om; 7. el; 8. el

Oefening 2: 1. La tiamuloj ne faris tiaĵojn. 2. Ŝia tiama amiko iris ĉiusemajne al ĉiesulino. 3. Ĉieas la tieuloj. 4. La polico nenieis, kaj la tiala ĥaoso kaŭzis la tioman katastrofon. 5. La ĉi-tieaj ĉiamuloj kredas sin ĉiosciaj.

Oefening 3: 1. ... la aliajn. 2. Kelkaj ... aliaj ...; 3. ... pri la problemoj de aliaj (... pri aliulaj problemoj). 4. ... aliloken pro ... ĉu alikiale (pro alia kialo)? 5. ... aŭ alian kvanton?

Deze keer bieden we u een vertaaloefening Esperanto-Nederlands aan en geven we een voorbeelduitwerking van de vertaaloefening Nederlands-Esperanto van het maart-aprilnummer.

Vertaal in het Nederlands:

Laŭ la (fer)vojoj de Varankin kaj Schwartz

En pluraj numeroj ni gvidos vin tra nia kongresurbo, Berlino. Via unua rendevuo estas literatura, ĉar Berlino ofte kulisas, eĉ ĉefrolas, en Esperantaj beletraĵoj.

Kie precize sub Berlino, en junio 1928, oni konstruis metropolitenon, ne estas indikite en la samnoma romano de Vladimir Varankin. Nur historiisto pri subteraj fervojoj, kun aliro al koncernaj arĥivoj, povus identigi la lokon kie inĝeniero Berg konstruis metropolitenon en Berlino: „Simile al ĥirurgo, oni tranĉis ĝian ventron kaj elprenas la internaĵon."
Tamen literatur-amantoj ĉi-jare en Berlino ne seniluziiĝu. Eĉ se ne eblos pilgrimi al Varankina tunelo omaĝe al la aŭtoro de *Metropoliteno* – verko kiun W. Auld taksas „grava testamentaĵo, kiun ni dece ŝatu" – ja eblos ekskursi per metropoliteno (salutante la memoron de Varankin) al alia literatura sanktejo. Denove temas pri metropolitena referenco en „tre aminda verko kaj ekscitanta ĝis la lasta paĝo" (P. Thorsen): *Kiel akvo de l' rivero* de Raymond Schwartz. Ĉi-foje la fervojo ne sub-, sed superteras, kio en 1928 jam fariĝis arĥaismo. Laŭ *Metropoliteno*: „Oni ne plu konstruas la superterajn vojojn en Berlino. Ili estas maloportunaj, ĝenigas la stratan trafikon, multe bruas" (p. 44). La bruo de la altfervojo (*Hochbahn*) ne tro ĝenis loĝantojn en almenaŭ unu berlina kvartalo, malgraŭ tio ke „jam antaŭ la 6a, la Hochbahn, ĉefa trafikilo en tiu ĉi kvartalo, ruliĝis preter la loĝejo de sinjorino Stecken, sur pontosimila altvojo super la Bülow-strato, kaj laŭlonge de ĝi, ĝis la stacio Nollendorf-placo". Arĥaismo, eble - sed ankoraŭ funkcianta arĥaismo. Kaj per ĝi oni povos preterpasi ne nur la butikon de vidvino Stecken sed ankaŭ la loĝejon super ĝi, ĉe Bülow-strato 102 – duaetaĝe, dekstre (p. 122), kie Pierre Touchard, la franca ĉefrolanto de *Kiel akvo de l' rivero* gastis en Berlino.
Ne nur preterpasi, sed eventuale, eltrajniĝinte ĉe Bülow-strato kaj stari antaŭ n-ro 102. Kaj, dum kelkaj momentoj, revi.
Eble n-ro 102 ne plu ekzistas. Eble ĝi estas rekonstruita, eble la numeroj de la domoj estas ŝanĝitaj. Sendube Berlina UEA-delegito povus min tuj informi. Sed mi volas mem esplori. Mem omaĝe malkovri parton de Esperanta literatura heredaĵo.

Paul Gubbins, en: *Esperanto*, marto 1999

Voorbeelduitwerking van de vorige vertaling
(maart-april 1999)

Mi neniam tro interesiĝis pri la propra personeco. Tio tamen ne implicas ke mi povis laŭplaĉe ĉesi pensadi pri mi mem, bedaŭrinde ne. Kaj tiumatene okazis io pripensinda, tio estas certa. Iu alia eble dirus ke temas pri afero vivominaca, sed tiajn grandajn vortojn mi ne uzadas, eĉ ne kiam mankas atestantoj, kiel tiam.
Mi vekiĝis kun la ridinda sento ke mi eble mortis. Sed en tiu momento mi ne povis decidi ĉu mi efektive estas morta, aŭ antaŭe estis morta, aŭ ĉu fakte mi ne mortis. La morto, tion mi lernis, estas nenio, kaj postmorte, ankaŭ tion mi lernis, ĉesas ĉiuj konsideroj. Malprave do, ĉar mi ankoraŭ havis ilin: konsiderojn, pripensojn, memorojn. Kaj mi ankoraŭ estis ie. Iom poste montriĝis ke mi eĉ povas iri, rigardi kaj manĝi. Post kelkaj horoj postrestis en la buŝo ankoraŭ la dolĉa gusto de tiuj farunaj buletoj, faritaj el patrina lakto kaj mielo, kiujn portugaloj prenas ĉe la matenmanĝo. Mi eĉ povis pagi per vera mono. Tio lasta estis laŭ mi pleje konvinka. Oni vekiĝas en ĉambro kie oni ne endormiĝis. La monujo kuŝas – laŭorde – sur apudlita seĝo. Mi jam sciis ke mi estas en Portugalio, kvankam hieraŭvespere mi enlitiĝis en Amsterdamo.
Sed kion mi ne atendis, estas ke en mia monujo troviĝis portugala mono. La ĉambron mem mi tuj rekonis. Ja tie okazis unu el la plej gravaj epizodoj el mia vivo, kiom karakterizo tia povus aplikiĝi al mia vivo. Sed mi deflankiĝas. El mia instruista tempo mi scias ke ĉion oni rakontu minimume du fojojn, tiel donante lokon al la eblo ke ekestos ordo en tio kio ŝajnas ĥaosa. Tial mi revenas al la unua horo de tiu mateno, al la momento en kiu mi malfermis la okulojn, kiujn mi do ankoraŭ havis. „Nin trafos trablovado tra la reto de kaŭzaj interrilatoj", iam diris iu. Nu, en tiu mateno okazis granda trablovo ĉe mi, kvankam la unua rigardo trafis la plafonon kun nombro da tre solidaj paralelaj traboj, tia strukturo kiu per sia funkcia puro elvokas trankvilon kaj certon, ion kion ĉiu homa estaĵo, kiel ajn stabila, bezonas kiam li revenas el la nigra regiono de la dormo.

El: Cees Nooteboom, *Het volgende verhaal*
(„La sekva historio")

Z*amenhof – en alle esperantisten – lever(d)en een lofwaardige inspanning. Hoe aangenaam zou onze maatschappij kunnen zijn zonder taalproblemen. Als docente Nederlands bij Frans- en anderstaligen stuit ik dikwijls tegen vooroordelen en vooral gebrek aan motivatie en affectieve interesse. Denkt u dat het met Esperanto gemakkelijker kan? Ik vraag me eerlijk gezegd af of men zich affectief en cultureel gebonden kan voelen aan het Esperanto.*

Marianne Vincent

De ervaring leert dat pers, politici en de verantwoordelijken van culturele verenigingen in het algemeen zeer allergisch zijn voor het woord "Esperanto" en niet geneigd tot discussie.

Verder is het zeer moeilijk iemand te motiveren om een taal te leren waarvan bij voorbaat geweten is dat:

- ze op internationaal gebied weinig perspectieven biedt;
- men ze waarschijnlijk nooit in voldoende mate actief zal kunnen beheersen omwille van de moeilijkheidsgraad en/of het gebrek aan toepassingsmogelijkheden.

Als men daarentegen een taal kan leren die in gans Europa of zelfs wereldwijd gesproken wordt (zoals het Engels) en die bovendien grammaticaal eenvoudig, structureel doorzichtig, fonetisch en zonder uitzonderingen is (zoals het Esperanto), dan is de motivatie wellicht geen probleem.

Natuurlijk is het niet mogelijk (of toch erg moeilijk) om een affectieve interesse te tonen voor iets wat je niet kent; waarvan je de werking nooit ervaren hebt; waarvan je vooral negatieve zaken, gebaseerd op vooroordelen, hebt horen vermelden; waarvan het positieve genegeerd wordt.

Affectie veronderstelt openheid van geest en hart, onbevangenheid... Maak dus kennis met de wondere wereld van het Esperanto en hou ernstig rekening met het feit dat je niet alleen geaffecteerd kunt raken, maar misschien zelfs geïnfecteerd.

Over het culturele aspect kan je volgende bedenkingen maken. Vaak wordt het Esperanto afgewezen omdat een geografisch, historisch en cultureel fundament dat vergelijkbaar is met dat van de klassieke talen, ontbreekt. "Et Alors?" zei Mitterrand toen journalisten hem vragen stelden over zijn buitenechtelijke dochter.

Dient een gemeenschappelijke taal in de eerste plaats niet om zoveel mogelijk mensen uit verschillende taal- en cultuurgebieden de mogelijkheid te bieden zich onderling verstaanbaar te maken? Is het

Overtuigend...

dan relevant of die taal al dan niet een geografische, historische of culturele basis heeft? Hangt de waarde van een taal uitsluitend af van een aantal kwantitatieve parameters, zoals de grootte van het territorium, het aantal mensen dat ze spreekt, het aantal jaren dat ze gesproken wordt, het aantal boeken dat in deze taal gepubliceerd werd?

Vormen de kwaliteiten van het Esperanto, namelijk: haar culturele, religieuze en politieke neutraliteit, haar efficiëntie en bruikbaarheid en haar grote toegankelijkheid omwille van haar grammaticale eenvoud, haar fonetisme en haar regelmaat, niet een ***essentiële meerwaarde*** in vergelijking met de andere "natuurlijke" talen?

Laten we uitgaan van een definitie van taal en cultuur.

Taal: in het algemeen, een systeem van tekens die volgens conventionele regels met elkaar kunnen worden gecombineerd tot betekenisvolle uitdrukkingen, die door mensen worden gebruikt om zich onderling verstaanbaar te maken.

Cultuur: het complexe geheel dat kennis, geloof, kunst, gebruik, wet, moraal en alle andere vermogens en gewoonten omvat die de mens als lid van een samenleving verworven heeft. (Tylor)

Kunnen we hieruit niet besluiten dat:

- enerzijds een taal geleerd kan worden zonder kennis van de cultuur van het volk dat deze taal spreekt en
- anderzijds je de cultuur van een volk kan leren kennen via gelijk welke, al dan niet gemeenschappelijke taal?

Bij bezoek aan een stad, een museum, een kerk, een tentoonstelling... in het buitenland doet men een beroep op een gids

die de taal van de toerist spreekt, buitenlandse schrijvers worden in vertaling gelezen, films worden ondertiteld, een bibliotheek verschaft bijna onbeperkte informatie in de eigen taal...

Leveren Esperantogebruikers zelf niet het bewijs dat een taal die niet in één bepaalde cultuur geworteld is, leefbaar is en zelfs uitstekend functioneert, dat ze precies daarom zeer geschikt is voor de contacten tussen de verschillende culturen en dat ze zelf ook cultuur genereert.

Getuigt het bovendien van intellectuele eerlijkheid een taal af te wijzen:

- zonder ze ooit op wetenschappelijk verantwoorde wijze geëvalueerd te hebben;
- zonder rekening te houden met de resultaten van ernstige, zij het kleinschalige, onderzoeken en experimenten;
- zonder kennis te willen nemen van het omvangrijke theoretische en praktische materiaal dat gedurende tientallen jaren tot stand is gekomen?

Misschien hebben we hiermee bij enkelen de laatste twijfels wat betreft de waarde en de mogelijkheden van het Esperanto weggenomen. Bij anderen zal de verstrekte informatie de belangstelling voor de internationale taal zeker hebben gewekt.

En... overigens zijn wij van mening dat het Esperanto een zinvolle oplossing is voor gelijkwaardige, internationale communicatie.

Dan Van Herpe

Eerherstel voor Amnesty International

Amnesty International heeft niet nagelaten te reageren op de brief van Hans Erasmus in verband met het rapport van de VN (zie Horizontaal 1999/02, p. 10). De reactie bereikte ons echter pas nadat het tijdschrift gedrukt was. Het terugnemen van het artikel was dus niet meer mogelijk. Wij voelen ons dan ook verplicht de reactie van AI hier te publiceren en zo de organisatie eerherstel toe te kennen.

Geachte mijnheer/mevrouw,

In december hebt u ons een brief geschreven n.a.v. een passage in een bijlage van het NRC Handelsblad van 3 december. In de kolom "Marteling" staat gemeld dat Amnesty International de elektroschockwapens die bij martelingen gebruikt worden omschrijft als "het Esperanto onder de martelproducten".

Een elektronische zoektocht met het trefwoord Esperanto in al onze rapporten over een groot aantal jaren leverde geen resultaat op. Bovendien leek het mij een uiterst ongebruikelijke formulering waarvan ik me niet kon voorstellen dat die door ons gebruikt is. Via het NRC Handelsblad heb ik contact gezocht met de schrijver van deze kolom. Het bleek dat hij een fout gemaakt heeft. De gewraakte passage staat in het rapport van de Europese Unie, "An appraisal of technologies of political control", en is bedacht door de samenstellers van het rapport. Er is dus geen citaat overgenomen uit een rapport van Amnesty International. Er had dus moeten staan: Zo omschrijft de Europese Unie het leger aan elektroschokwapens dat bij martelingen gebruikt wordt.

Diederik de Bruijn

Wij bieden de organisatie onze verontschuldigingen aan voor onze onterechte beschuldigingen. Wij hopen echter dat dit incident hen niet afkeert van het tweede deel van het artikel en zij het gebruik van het Esperanto in hun werking niet alleen ernstig zouden overwegen, maar zelfs daadwerkelijk invoeren.

Vanwege de clubs

Brief uit Afrika

Lomé, la 8an de januaro 1999

Estimataj gesamideanoj,

Mia letero ne mirigu vin. Via samlandanino Heidi Goes pasigis kelkajn tagojn en nia lando. Ŝi tute partoprenis al la aranĝoj de ni organizitaj. Finfine ŝi transdonis al nia landa asocio librojn por la Esperanto-kluboj nialandaj. Tial mi, nome de UTE, nia landa asocio, dankas vin.
La kluboj Verda Stelo kaj La Konko ankaŭ donis monon. Per tiu mono Heidi aĉetis la librojn. Flandra Esperanto-Ligo donis rabaton por ke multaj libroj atingu nin. Krome FEL ankaŭ donacis librojn.
Dankon pro via ĉiama servemo.

Elkorajn salutojn,

Gbeglo Koffi

Limburgse dag

Wegens omstandigheden kon de Limburgse dag in 1998 geen plaats hebben. Dit jaar is hij er echter terug en wel op 28 augustus 1999 in Bree. Details over programma en kostprijs volgen later.

Jongeren leren Esperanto

Het mag verwondering wekken dat jongeren, die toch al meer dan dertig uur per week op de schoolbanken zitten, tijdens hun vrije tijd een Esperantocursus gaan volgen. De vraag ligt dan ook voor de hand: Waarom doen jullie dat? Hun antwoord refereert direct aan hun eigen ervaringswereld. Ze hebben reeds vaker deelgenomen aan Esperantobijeenkomsten of er komen vaak buitenlandse gasten op bezoek. De communicatienood dringt zich dus op. Ze willen in eerste instantie minstens kunnen verstaan wat er wordt gezegd en eventueel ook zelf hun eigen wensen kenbaar kunnen maken.
Het valt meteen op dat de jongelui enthousiast zijn over de cursus zelf. Hij is leuk, prettig, aangenaam... Wanneer ze dat "leuke" proberen te definiëren, blijken verschillende aspecten naar boven te komen. Eerst en vooral mag hun eigen muziek (zachtjes) op staan. Dat kan op school natuurlijk niet en dat is dus wel wat. Ook het feit dat de groep kleiner is en dat de antwoordbeurten sneller komen scoort hoog. Vooral het wachten om aan bod te kunnen komen op school wordt als vreselijk "saai" ervaren.
Naast de sfeer is de vrije zelfwerkzaamheid een belangrijk pluspunt. De cursisten kunnen zelf beslissen of ze iets opschrijven, of ze iets belangrijk vinden, en dat waarderen ze erg positief. Hoewel ze dat niet expliciet vermelden, draagt de afwezigheid van een "toetsdreiging" hier wellicht aan bij. Anderzijds – hoewel ze zich ook daarvan niet bewust zijn – heeft dit aspect voorbereidende waarde voor hun verdere loopbaan als student. Ze kunnen nu reeds ondervinden of hun notities voldoende zijn...
Tenslotte zijn ze zich ervan bewust dat ze werkelijk "iets leren". Hoe ze dat "iets" meten is relatief. De één door het aantal woordjes dat hij heeft opgeschreven. De ander door het feit dat hij beter begrijpt wat er wordt gezegd als er gasten op bezoek zijn. Of een derde als ze zelf tijdens een bijeenkomst kan zeggen wat ze graag zou doen. gvd

KSM

De Wereldwijde Correspondentiedienst van UEA, die probeert mensen die correspondentie vragen, op elkaar af te stemmen door correspondetentie-adressen door te spelen, boekt de laatste jaren goede resultaten. In de laatste drie jaar bereikte hen meer dan 1500 vragen. In 1998 waren het er 419 uit 53 landen. Frankrijk, Brazilië en Rusland hebben het grootste aantal, maar opvallend zijn ook de vragen uit Cuba en Iran, terwijl er zelfs twee vragen uit Oeganda en één vraag uit Zambia kwam. Dus ook voor Afrika gaat het Esperantovenster stilletjes aan verder open.
Men kan adressen van correspondenten krijgen bij KSM door het toezenden van twee internationale antwoordcoupons en volgende gegevens: naam, adres, geslacht, leeftijd, beroep, burgerlijke staat, het aantal gewenste correspondenten, uit welke landen en over welke onderwerpen. De aanvrager van een correspondentie-adres verplicht zich tot het schrijven en/of beantwoorden van minstens één brief aan elk van de toegestuurde adressen!
Aanvragen kan je sturen naar:

KSM, BP 6, FR-55000, Longeville-en-Barrois, Frankrijk.

De herkomst van het Esperanto

Stilletjes aan werd het mij, vanzelfsprekend, duidelijk dat het allemaal niet zo gemakkelijk was, als het voor een kind schijnt; ik verwierp de ene kinderlijke utopie na de andere, alleen de droom over één taal voor de mensen kon ik nooit verwerpen. Onzeker baande ik mij daar een weg naar, hoewel, dat is nogal duidelijk, zonder enige omlijnde plannen. Ik weet niet meer wanneer precies, maar bij een bepaalde gelegenheid, reeds vrij vroeg, vormde zich bij mij de overtuiging, dat de enige taal die daarvoor in aanmerking zou komen een neutrale taal moest zijn, die aan geen enkele van de huidige volkeren toebehoort. Toen ik uit het middelbaar onderwijs in Bialystok (toen nog een gymnasium) overging naar de klassieke humaniora in Warschau, werd ik gedurende enige tijd aangetrokken door de klassieke talen en droomde ik erover, dat ik ooit over de hele aarde zou reizen en door geïnspireerde voordrachten de mensen ertoe zou aanzetten om één van die talen te doen herleven voor gemeenschappelijk gebruik. Later, ik herinner me ook niet meer hoe, kwam ik tot de vaste overtuiging, dat dit onmogelijk was, en ik begon vaag te dromen over een *nieuwe* kunstige taal.

Vaak begon ik in die tijd aan allerlei pogingen, bedacht kunstmatige, uiterst rijke verbuigingen en vervoegingen enz. Maar een menselijke taal, met zijn, zo scheen het mij toe, oneindige reeks grammaticale vormen, met zijn honderdduizende woorden, waarmee de dikke woordenboeken mij afschrikten, leek mij zulk een kunstmatige en kolossale machine, dat ik meer dan eens in mijzelf zei: "Foert! Weg met die dromen! Dit werk gaat menselijke krachten te boven." En toch kwam ik telkens weer bij mijn droom uit.

Esperanto bestaat meer dan honderd jaar. In 1923 gaf Edmond Privat een geschiedenis over de eerste jaren van het Esperanto uit. Omdat veel van die geschiedenis intussen vervaagd is – er zijn nog weinig mensen die de eerste pioniers hebben gekend – brengen wij „Hoofdstukken uit de Esperantogeschiedenis", een keuze van vertaalde fragmenten uit dat standaardwerk.

Duits en Frans leerde ik in mijn kinderjaren, wanneer men nog niet kan vergelijken en conclusies trekken; maar toen ik in het vijfde jaar van het gymnasium Engels begon te leren, was de eenvoud van de Engelse grammatica oogverblindende opvallend, vooral door de plotse overgang van de Latijnse en Griekse grammatica. Ik begreep toen, dat de rijkdom van grammaticale vormen slechts een blinde gril van de geschiedenis was, maar geenszins een taalkundige noodzaak. Onder invloed van dat inzicht begon ik in de taal te zoeken en overbodige vormen eruit te gooien, en ik bemerkte dat de grammatica meer en meer wegsmolt uit mijn handen, en weldra hield ik de kleinst mogelijke grammatica over, die zonder de taal te schaden slechts enkele pagina's omvatte. Toen begon ik mij met meer inzet aan mijn droom te wijden. Maar die dikke woordenboeken lieten mij niet met rust.

> Mi ofte tiam komencadis iajn provojn, elpensadis artefaritajn riĉegajn deklinaciojn kaj konjugaciojn ktp.

Toen ik in het zevende jaar van het gymnasium zat, viel mij eens het opschrift *Ŝvejcarskaja* (portiersloge), dat ik al dikwijls gezien had, op, en wat verder het uithangbord *Konditorskaja* (banketbakkerij). Dat -skaja intrigeerde me en het toonde mij, dat achtervoegsels het mogelijk maakten om uit één woord andere woorden te maken, die men niet afzonderlijk hoeft te leren. Ik raakte door dit idee bezeten, en plots voelde ik vaste grond onder mijn voeten. Er viel een straaltje licht op die verschrikkelijk grote woordenboeken, en zij begonnen voor mijn ogen snel in elkaar te schrompelen.

"Het probleem is opgelost!" zei ik toen. Ik aanvaardde het idee van achtervoegsels en begon intensief in die richting te werken. Ik begreep, welke grote betekenis het systematisch gebruiken van deze kracht, waarvan natuurlijke talen slechts blind, ongestructureerd en onvolledig gebruik maken, kon hebben voor mijn taal.

(wordt vervolgd)

Quo vadis? – Kien vi?

Reiswijzer naar Esperanto-ontmoetingen

Nu waarschijnlijk de meesten reeds besloten hebben om naar één van de grote congressen in Berlijn, Zanka, Toruń, Karlovy Vary.... te trekken, wil ik u deze keer enkele bijeenkomsten aanprijzen die doorgaan na half augustus.

– Het 68ste Italiaanse Esperantocongres gaat dit jaar door van 21 tot 26 augustus in Riva del Garda. Dus zeker een aanrader voor wie Esperanto met zonnen wil combineren. Riva del Garda ligt namelijk aan het Italiaanse Gardameer, en augustus is zeker een tijd om nog wat bruine kleur op te doen.

– De 7de Internationale Toeristische Week, georganiseerd in Malta, gaat dit jaar door in de Maltese hoofdstad, Valleta, van 4 to 10 september. Het programma voorziet o.a. excursies door de stad; een uitstap naar de oude hoofdstad, Mdina; bezoek aan de voorhistorische tempels Hagar Qim en Mnajdra en aan de ronde kerk in Mosta, de derde grootste van Europa. Natuurlijk staat een bezoek aan het buureiland Gozo ook op het programma. Verder is er tijd voor zonnebaden en zijn er voordrachten over de Maltese geschiedenis en literatuur en over de lokale Esperantobeweging.

– Roemenië organiseert van 10 tot 17 september een bezoek aan de abdijen in de Donaudelta. Zeker een aanrader voor wie van cultuur en natuur houdt.

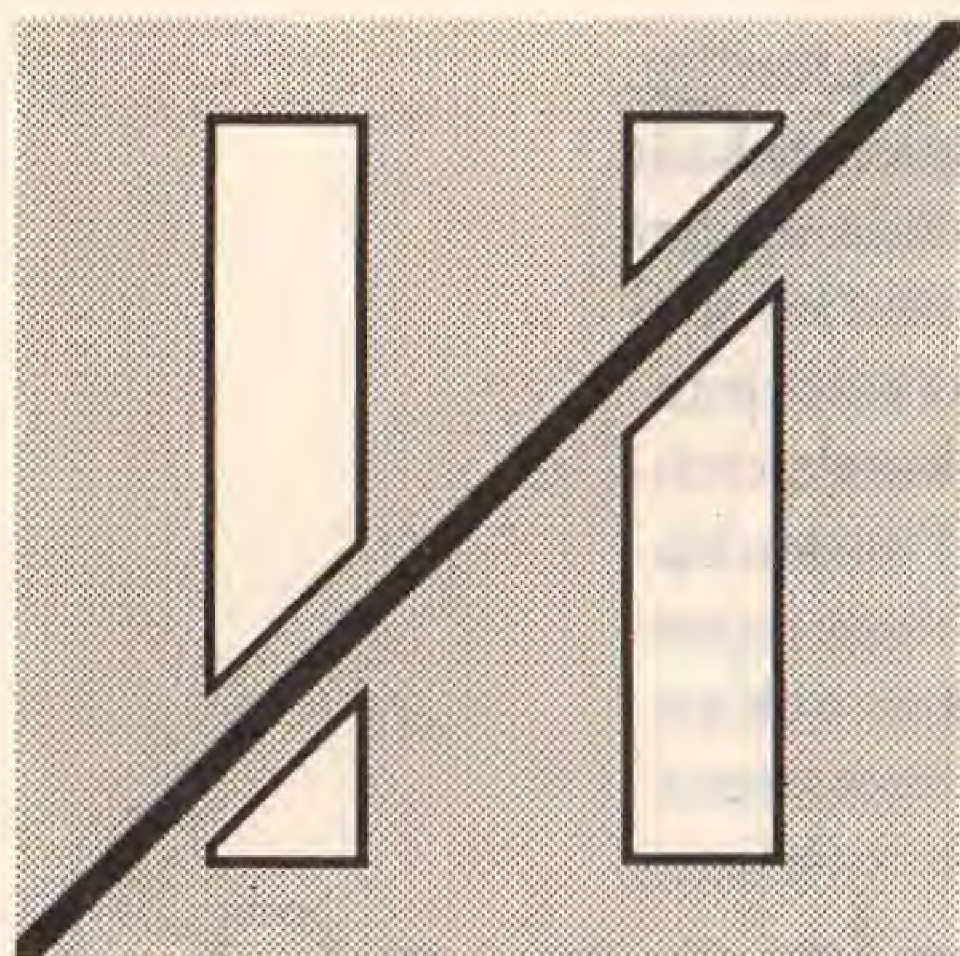
– Monda Turismo, met zetel in het Poolse Bydgoszcz organiseert haar zilveren (25ste) forum over Toerisme, Onderwijs en Cultuur. Deze bijeenkomst is zeker een aanrader voor wie goedkoop op reis wil gaan en toch heel wat wil opsteken.

– De 11de Alp-Adriatische conferentie heeft dit jaar plaats van 30 september tot 3 oktober in Medulin, nabij Pula op het schiereiland Istrië. Deze Kroatische stad is vooral gekend voor zijn mooie stranden. Het thema dit jaar is "Culturele rechten van etnische minderheden in de Alp-Adriatische gemeenschap". Naast voordrachten over dit thema staan er ook excursies op het programma. Deze excursies gaan naar het Nationaal Park Brijuni, een rondrit langs Istrische dorpen en een bezoek aan Pula met zijn wondermooi amfitheater.

– In Cambrils gaat de 7de Internationale week van Cultuur en Toerisme door van 2 tot 9 oktober. Deze bijeenkomst zoekt elk jaar in een andere Catalaanse stad onderdak. Ditmaal is Cambrils, een stad in de provincie Tarragonna, juist ten zuiden van Salou aan de Costa Dorada, de uitverkorene. Dagelijks zijn er voordrachten, cursussen en gespreksgroepen. Maar er staan ook enkele excursies op het programma. De deelnemers verblijven in het drie-sterrenhotel "Cambrils Playa". De deelnameprijs bedraag 3500,– pesetas. Eén nacht volpension kan vanaf 4400 PST. Cambrils is een moderne en toeristische stad die tijdens de zomer duizenden toeristen aantrekt. In oktober is er niet meer de hevige zon, zoals in de zomer... maar ze is er nog wel. Dus alweer troef voor de zonnenkloppers.

Marc Cuffez

Nieuwsbrief

Zoekt U informatie over Esperanto?

Vlaamse Esperantobond
Frankrijklei 140 – B-2000 Antwerpen

Tel.: (03) 234 34 00 E-adres: esperanto@agoranet.be
Fax.: (03) 233 54 33 www: http//esperanto.agoranet.be

Taalproblematiek

Talenkennis in Europa

Uit een onderzoek van de Europese Commissie blijkt dat nog altijd meer dan één op vier van de Europese jongeren tussen 15 en 24 jaar in geen enkele vreemde taal een gesprek kan voeren.

(*Kanaal 8,* tijdschrift van de Vlaamse Culturele Koepel, 1998/2)

Walen leren minder Nederlands

Het aantal leerlingen in de Waalse scholen dat Nederlands als tweede taal kiest, is op nog geen 10 jaar tijd gezakt van 73% naar 50%.

(*Kanaal 8,* 1998/2)

Keurmerk voor innovatieve projecten

Een Europees keurmerk zal vanaf nu elk jaar worden toegekend aan de meest innovatieve projecten op het gebied van talen leren. De initiatieven moeten motiverend zijn en een Europese dimensie hebben. Meer informatie vind je op: http//europa.eu.int/en /comm/dg22/language/home.html.

(*EUR-OP NEWS,* 4/1998)

Taalgebruik op het Internet

Uit een onderzoek is gebleken dat Engels pas de tweede taal is die op commerciële websites in Europa wordt gebruikt – nationale talen komen op de eerste plaats. Over dit onderwerp kan je meer gegevens vinden op: http//www.echo.lu/mlis/en/document/ evolution.html.

(*EUR-OP NEWS,* 4/98)

Esperanto

Esperantocursussen in Hongarije

De Esperantocursussen in het oosten van Hongarije genieten grote belangstelling. In Debrecen (Lajos Kossuth-Universiteit) schreven 125 jongeren zich in voor de basiscursus die in februari begon. In Nyiregyhaza wordt op drie verschillende plaatsen een cursus georganiseerd. (*Ret-Info*)

Codex van Hammoerabi

"Esperanta Jura Asocio" en "Andaluzia Esperanto-Unuiĝo" hebben samen een Esperanto-vertaling gerealiseerd van de *Codex van Hammoerabi* (Esperanto-titel "Kodo de Hamurabo"). Deze codex dateert van ongeveer 1700 vóór Christus. De tekst ervan werd in 1902 ontdekt op een diorietzuil in Soesa. Een korte bespreking verschijnt binnenkort in het maandblad *Monato.*

Goethe-jaar: Faust in het Esperanto

De Berlijnse uitgeverij Mondial heeft zopas de twee delen van Faust in het Esperanto (in één band) uitgegeven. De vertaling is van Karl Schulze (1910-1983), die vroeger al werk van Bruno Apitz en Bertolt Brecht naar het Esperanto vertaalde. Het manuscript werd persklaar gemaakt en van een inleiding voorzien door Ulrich Becker. Het omvat ook een essay van de vertaler (*La aventuro de la Faust-tradukado*). 205 p. ISBN 3-9805763-4-5, prijs bij Vlaamse Esperantobond: 565,– BEF (+ verzendingskosten).

Eurosongfestival [NL]

Het bericht dat Nederland waarschijnlijk een Engelstalig liedje naar het Eurosongfestival stuurt, deed de deur dicht. Dertig bezorgde "liefhebbers van de Nederlandse taal" lanceerden gisteren de Woordenlijst Onnodig Engels (WOE).

(*De Standaard,* februari 1999)

Eurosongfestival [VL]

Op 3 maart 1999 titelde *Het Volk* "Van Rompuy Engels graag". Het Vlaamse parlementslid Van Vaerenbergh ziet het anders. Hij wordt geciteerd in *De Morgen* (4.3.99) "Liever tiende in het Nederlands dan winnaar in het Engels".

Diversen

"Als je internationale ambities hebt, is het toch beter in het Engels te zingen. Ik schrijf ook makkelijker in die taal omdat simpele dingen mooi blijven klinken, terwijl het Frans je verplicht heel poëtisch te zijn, wil je niet dom overkomen."

(Sweet Jane in *De Morgen,* 27.3.99)

Een zeeman...

... is in de eerste plaats een hoog gekwalificeerd iemand. Het enige probleem dat blijft, is de moeilijke communicatie. Er blijken nog steeds Chinezen te bestaan die enkel Chinees spreken. Maar dramatisch is dat niet. Wij kunnen ons behelpen.

(Artikel n.a.v. 45 jaar Internationaal Zeemanshuis te Antwerpen, *De Morgen,* 11.2.99)

De teksten met de gegevens over de programma's van de clubs moeten op de redactie toekomen vóór 1 juni 1999. Laattijdige programmawijzigingen kunnen naar de redactie worden gestuurd en worden op de INFO-pagina opgeslagen, zodat men via de computer het juiste programma kan opvragen. De publicatie van redactionele teksten is gratis. Voor advertenties raadplege men het Esperanto-centrum te Antwerpen.

Voor een tot op het laatste ogenblik actueel programma van de Vlaamse Esperantoclubs, raadpleeg INTERNET,

http://esperanto.agoranet.be/fel/nl/grupoj.html

AALST

La Pioniro

De vergaderingen hebben plaats in het Cultureel Centrum "De Werf", (lokaal 3), Molenstraat, Aalst. De avonden beginnen om 20.00 uur. Inlichtingen bij Hugo Dossche, Asserendries, 103, 9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.

ANTWERPEN

La Verda Stelo

Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, in het clublokaal op de eerste verdieping. De clubavond begint om 20.00 uur. Het clublokaal is toegankelijk vanaf 18.30 uur.

vrijdag 7 mei: Gerda Derckx (NL) spreekt over "De Vliegende Hollander" in literatuur en muziek.

vrijdag 14 mei: Christian Declerck: Naoogst: afronding van de reis doorheen onze literatuurgeschiedenis.

vrijdag 21 mei: Het thema "Communicatie" is ongetwijfeld interessant voor ons. Vandaag een speciaal aspect: Doven, gebarentaal en communicatie. Een afgevaardigde van de Vlaamse Dovenfederatie bespreekt, in gebarentaal, dit onderwerp. Vertaling naar het Nederlands door Myriam Vermeerbergen. Ook niet-Esperantosprekers zijn welkom op deze gelegenheid om iets meer te vernemen over de communicatiemogelijkheden van dove mensen.

vrijdag 28 mei: André Lamers en Eddy Raats: Naar Cuba, van minuut tot minuur. Na de pauze: In Cuba... bij vrienden.

vrijdag 4 juni: Angelos Tsirimokos (GR/B) De situatie in de Balkan vanuit een Grieks standpunt.

vrijdag 11 juni: Dirk De Weerdt: Antoon Van Dijck: lezing als inleiding op het groepsbezoek aan de tentoonstelling.

zaterdag 12 juni: Van Dijck – Schilderijen: Bezoek aan de Van Dijck-tentoonstelling in het Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen. Prijs 250,– BEF + 100,– BEF voor een audiogids. Afspraak aan het museum om 16.15 u. Wil je nog deelnemen, telefoneer dan zo snel mogelijk (03) 366 38 54. De plaatsen zijn beperkt!

vrijdag 18 juni: Neven Kovacic (HR/B): Geheime genootschappen.

vrijdag 25 juni: Hugo Rau ordent en onderzoekt sinds enige tijd het "Fondaĵo Cesar Vanbiervliet", van de Kortrijkse Stadsbibliotheek. Hij brengt, in het Nederlands, verslag uit van zijn eerste boeiende ontdekkingen in deze bibliotheek, één van de belangrijkste collecties ter wereld.

zondag 27 juni: Gezinsfietstocht in Mol-Balen: zie Horizontaal maart-april (flap). Inschrijven tot 10/6 met het inschrijvingsstrookje of op vrijdagavond tijdens de vergadering

BRUGGE

Paco kaj Justeco

Indien niet anders vermeld, hebben onze bijeenkomsten plaats in Hof van Watervliet, Oude Burg 27, 8000 Brugge. De vaste bijeenkomst valt op de 2de donderdag van de maand en begint om 19.30 u. Speciale bijeenkomsten worden afzonderlijk aangekondigd. Inlichtingen: dhr. G. Maertens, tel.: (050) 35 49 35.

BRUSSEL

Esperantista Brusela Grupo

Ook in Brussel komen Esperantosprekers geregeld samen, zowel Nederlands- als Franstaligen. Onder hen zijn er ook enkele Europese ambtenaren, zodat wie echt een beeld van de mogelijkheden van de internationale taal wil krijgen, daar eens een kijkje moet gaan nemen. Het programma van de club wordt maandelijks vastgesteld en het is niet altijd mogelijk een uitgebreid overzicht in Horizontaal te publiceren. Wekelijkse samenkomst op woensdag van 18.30 tot 20.00 uur. Wetenschapstraat, (metro Kunst/Wet) Nadere inlichtingen kan je terecht bij Hélène Falk, Eikenlaan 7, 1640 Sint-Genesius-Rode, tel.: (02) 358 42 14.

GENT

La Progreso

Iedere 4de vrijdag van de maand clubvergadering in ons lokaal "La Progreso", Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77. De bijeenkomst begint om 20.00 uur. Tijdens het schooljaar zijn er conversatieavonden op de 2de dinsdag (19.00-20.45 u.) in de Volkshogeschool, Bargiekaai 1 (1ste verdieping). Inlichtingen bij Katja Lödör, tel. (09) 230 16 77 of (09) 221 10 02.

zondag 2 mei: Wandel- en fietsdag met bezoek aan het kasteel van Laarne. Van 10.15 tot 11.45 wandeling door Laarne o.l.v. Annie Van Caelenberg. Van 14.00 tot 15.30 u. geleid bezoek aan het Kasteel van Laarne.

vrijdag 18 juni: Monique Caestecker toont ons de beginselen van het boekbinden.

HASSELT

Esperanto Hasselt

We vergaderen tweemaal per maand op dinsdag van 20.00 tot 22.00 uur in het CC van Hasselt. De eerste vergadering van de maand is er een programma, tijdens de tweede leidt Jan Bovendeerd een cursus "Spreken in Esperanto". Inlichtingen over het programma kan je krijgen bij Marcel Aerts, tel.: (011) 25 34 67.

KALMTHOUT

La Erikejo

De 3de donderdag van de maand om 20.00 uur in restaurant Cambuus, Heidestatieplein 10, 2920 Kalmthout, tel. (03) 666 42 58. Inlichtingen: Wim De Smet, Hertendreef 12, 2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.

donderdag 20 mei: Ir. Erhard Boehme spreekt over "De zonsverduistering van 11 augustus 1999".

donderdag 17 juni: Onze jaarlijkse avondwandeling, deze keer in het "nieuw opgesmukte" Moretusbos in Putte, met als doel de Huzarenberg.

Bijeenkomst om 20.00 u. op de parking aan de grensovergang van de oude baan Antwerpen-Bergen-op-Zoom.

De club heet de deelnemers aan de afgelopen cursus hartelijk welkom en hoopt dat ze zich zullen ontpoppen tot actieve leden en Esperantosprekers.

KAPELLE

Esperanto-Grupo "Meza Zelando"

Omdat wij niet over een vast lokaal beschikken, worden we telkens bij een ander clublid te gast ontvangen. Onze avonden, gewoonlijk de laatste vrijdag van de maand, beginnen om 19.30 uur. Inlichtingen over het programma en de plaats van samenkomst bij Sally en Dies Krombeen, tel.: (0113) 34 15 63 of bij afwezigheid bij Rie en Kees Dentz, tel.: (0118) 61 48 34.

vrijdag 7 mei: Bij Kees en Rie Dentz, Karel Doormanplein 21, Middelburg. We oefenen Esperanto met "Triviant".

zaterdag 12 juni: Wij sluiten het seizoen af met een bezoek aan Kapelle: de Kerk, begin 13de eeuw, fruitmuseum, en Wemeldinge aan de Oosterschelde, deelgemeente van Kapelle.

KORTRIJK – ROESELARE – TIELT

Koninklijke Esperantogroep La Konkordo

De stadsbibliotheek van Kortrijk beschikt over een uitgebreid Esperantofonds. Er is steeds gelegenheid dit fonds te bezoeken na afspraak met Jean-Pierre Allewaert, tel.: (056) 20 07 96. Clubavonden vinden plaats op de 4de maandag van de maand om 19.30 uur in CC Oude Dekenij, Sint-Maartenskerkhof, 8500 Kortrijk. Voor inlichtingen: Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 20 07 96 / Piet Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30.

maandag, 24 mei: Gilbert Cardoen vertelt over zijn reis naar Sri Lanka.

maandag, 28 juni: Conversatieavond over allerhande onderwerpen.

LEUVEN

Esperanto 3000

Wij leven mee met de studenten, ons seizoen loopt van september tot juni. De woensdagavond is onze vaste avond: "Laborvespero" op de 1ste en 3de woensdag; op de 2de woensdag van de maand ons speciaal programma tijdens VESPERO 3000. Start om 19.30 uur in het Cultureel Centrum, Romaanse Poort, Brusselsestraat 63 (bij het ziekenhuis).

woensdag 12 mei: Vespero 3000.

woensdag 9 juni: Vespero 3000.

Voor geen van beide werd het juiste programma meegedeeld.

LONDERZEEL

Informatie en contact: Frederik Vanden Brande, Hof ter Winkelen, Holle Eikstraat 25, 1840 Londerzeel. Tel.: (052) 30 01 66, fax: (052) 30 53 65.

Onlangs werd een nieuwe Esperantoclub opgericht die meteen een gratis basiscursus Esperanto startte in het Cultuurhuis Gerard Walschap. De interesse was zo groot, dat de cursus meteen volgeboekt was. Daarom start in september opnieuw een basiscursus in het vooruitzicht van het Europees Esperantocongres dat van 27 april tot 1 mei 2000 in Oostende wordt gehouden. Het Comité Jean Pain uit Londerzeel werd opgenomen als één van de programmapunten van het congres.

Belangstellenden kunnen nu al contact opnemen met de heer Vanden Brande op bovenstaand adres.

OOSTENDE

La Konko

De vergaderingen gebeuren in de voormalige stadsschool "Vercamer", Northlaan 14, Oostende-Mariakerke. Inlichtingen bij dhr. Marc Cuffez, tel. 0477/58 42 11 (GSM) of bij Raymond Wylleman, tel.: (059) 50 27 08.

Bijeenkomsten: Beginnerscursus, elke dinsdag om 14.00 uur.

De leesnamiddagen gaan door op maandag 10 en 24 mei en 7 juni, telkens om 14.30 u.

Conversatie-avonden op donderdag 20 mei en 3 juni, telkens om 20.00 u.

zondag 2 mei: deelname aan de wandel- en fietsdag in Gent met bezoek aan het Kasteel van Laarne.

donderdag 6 mei: Voordracht met dia's over de Griekse eilanden Karpathosen Kasos door Georgette Wylleman en haar echtgenoot Roland.

donderdag 17 juni: speciaal programma. (Details niet meegedeeld.)

TIENEN

La Hirundo

Alle vaste activiteiten van de club vinden plaats in de Donystraat 8 te 3300 Tienen (stadsplan op verzoek). Elke laatste maandag van de maand is er clubavond (Vespero). De Csehcursus (directe methode) loopt van begin oktober tot begin mei (± 50 uur) in de avondschool van het Provinciaal Instituut voor Secundair Onderwijs, elke dinsdagavond van 19.00 tot 21.00 uur. (± 1,– EUR per lesuur!) De club telt een 70tal leden uit Vlaanderen en Wallonië, onder wie een aantal scouts. Om de twee jaar: weekendexcursie naar buitenlandse Esperantosprekers (2 dagen). Alle binnen- en buitenlandse Esperantosprekers zijn van harte welkom.

Voor alle info: Bert Boon, Merelhof 8, 3300 Tienen. Tel.: (016) 81 52 46 – Fax: (016) 81 10 96.

FLEJA

Fleja knoopt opnieuw aan met haar zondagavondprogramma. Elke 1ste en 3de zondagavond van de maand in het Esperantohuis vanaf 20.00 u.

zondag 2 mei: Grammatica oefenen.

zondag 16 mei: bekijken en bespreken van films in het Esperanto.

zondag 6 juni: Esperanto taalspellen.

zondag 20 juni: voorbereiding van het Fleja-weekeinde.

zaterdag en zondag 3-4 juli: Fleja weekend met o.a. Algemene ledenvergadering, wandelzoektocht door Antwerpen, voordracht over vegetarische voeding en een bezoek aan een middeleeuws café. Inschrijvingsformulier: zie flap van dit nummer.)

ROTTERDAM

Merkurio

Wij komen samen op de eerste en derde woensdag van de maand – uitgezonderd in juli en augustus – in het Centra Oficejo, Nieuwe Binnenweg 176, Rotterdam. We beginnen om 19.45 u. Gasten zijn altijd welkom.

Amikaro

Deze club komt éénmaal om de drie weken op woensdagnamiddag (14.00 u.) samen in het wijkgebouw Larenkamp, de Jaagkorf, Slinge 303, Rotterdam-Zuidwijk. Inlichtingen bij mevr. Quispel, tel.: (010) 419 82 01.

Contactadressen van Esperantoclubs

AALST *La Pioniro*, H. Dossche, Asserendries 103, B-9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.
ALKMAAR Hans ten Hagen, Middenweg 587, NL-1704 BH Heerhugowaard, tel.: (072) 571 79 18.
ALMELO G.C.A.M. Dercks, Ootmarsumsestraat 47, NL-7607 AX Almelo, tel.: (0546) 819403.
ANTWERPEN *La Verda Stelo*, p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, tel.: (03) 234 34 00.
BEVERWIJK *Stelrondo* Rob Moerbeek, Zwaansmeerstraat 48, NL-1946 AE Beverwijk, tel.: (0251) 23 10 79.
BRUGGE *Paco kaj justeco* G. Maertens, Prins Leopoldstraat 51, B-8310, St.-Kruis-Brugge, tel.: (050) 35 49 35.
BRUSSEL H. Falck, Eikenlaan 7, B-1640 St.-Genesius-Rode, tel.: (02) 358 42 14.
DEN HAAG *Internationaal Esperanto-Instituut (IEI)* Riouwstraat 172, NL-2585 HW Den Haag, tel.: (070) 355 66 77. — (TANEF) G. van der Horst, Hengelolaan 1158, NL-2544 GT Den Haag, tel.: (070) 366 65 47.
DEN HELDER Esperanto-klubo Den Helder, Postbus 140, NL-1780 AC Den Helder.
DEURNE (TANEF) E. Spitaels, tel.: (03) 658 74 20.
DEVENTER J.S. Douma, Rembrandtkade 177, NL-7412 HL Deventer, tel.: (0570) 61 83 04.
EINDHOVEN R. Bossong, Floraplein 23, NL-5644 JS Eindhoven, tel.: (040) 211 41 62.
ENSCHEDE (NEJ-sekcio) De Vluchtestraat 1-402, NL-7423 BE Enschede, tel. (053) 433 26 40.
GENK W. Minnen, Loskaaistraat 6, B-3600 Genk, tel.: (089) 35 07 13.
GENT *La Progreso* Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, B-9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77.
GRONINGEN Esperantocentrum, T.W.S. Mansholtstraat 25, NL-9728 MC Groningen. tel.: (050) 527 45 72 of (059) 849 14 88 — *Esperanto-Nederland* Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen, tel.: (050) 577 59 54.
HAARLEM-HEEMSTEDE *Komprenado faras pacon* C. Duivenvoorden-Kors, Kamerlingh Onnesstraat 40, NL-2014 EM Haarlem, tel.: (023) 524 57 13.
HASSELT Marcel Aerts, Lazarijstraat 122, B-3500 Hasselt, tel.: (011) 25 34 67.
HELMOND Toine Gremmen, Nassaustraat 3, 5707 HL Helmond, tel.: (0492) 54 44 72.
'S HERTOGENBOSCH S. Bosga, Rijzertlaan 46, postbus 2141, 5202 CC 's Hertogenbosch.
HILVERSUM A.J. Middelkoop, Jonkerweg 11, NL-1217 PL Hilversum, tel.: (035) 624 33 20.
HOUTHALEN Alfons Lijnen, Grote Baan 156, B-3530 Houthalen, tel.: (011) 52 20 74.
KALMTHOUT *La Erikejo* W. De Smet, Hertendreef 12, B-2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.
KAPELLE *Zelanda Esperanto-grupo* Sally en Dies Krombeen, Vijverstraat 3, NL-4421 AW Kapelle, tel.: (0113) 34 15 63.
KORTRIJK *La Konkordo* P. Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30 — Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 20 07 96.
LEUVEN *Esperanto 3000* R. Goris, Rue Ménadastraat 44, 1320 Hamme-Mille, tel.: (010) 86 01 12.
LIMBURG A. Claessen, Zonnebloemstraat 13, B-3590 Diepenbeek, tel.: (011) 32 36 03. – J. Vandebergh, Ambachtstraat 39, B-3530 Houthalen-Helchteren, tel.: (011) 52 19 43 (kantoor). – J. Bovendeerd, Veenmosstraat 3, B-3650 Lanklaar, tel.: (089) 65 95 82. – H. De Munck, Tiendenstraat 16, B-3520 Zonhoven, tel.: (011) 81 30 82 – H. Schutters, Panhovenstraat 10, B-3930 Peer, tel.: 011 63 55 92.
MIDDELBURG zie KAPELLE
OOSTENDE *La Konko* Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, B-8400 Oostende, tel.: 0477/58 42 11 (GSM). – Raymond Wylleman, tel.: (059) 50 27 08.
ROESELARE zie KORTRIJK
ROTTERDAM J. Quispel, Maarland 4, NL-3075 JV Rotterdam, tel.: (010) 419 82 01. — *Merkurio* P. Schuil, Viskaarweg 145, NL-3192 DM Hoogvliet, tel.: (010) 416 14 49.
TERNEUZEN *Zeland-Flandruja Esperanto-Grupo* J. den Toonder, Axelsestraat 6, 4537 AJ Terneuzen.
TIELT zie KORTRIJK
TIENEN B. Boon, Merelhof 8, B-3300 Tienen, tel.: (016) 81 52 46.
TURNHOUT Daniel Van Herpe, Koningin Fabiolalaan 2, 2360 Oud-Turnhout, tel. (014) 45 13 29.
VOORBURG *Esperantogroep Voorburg*, M.H. Erasmus-van Zadelhoff, Laan van Oostenburg 40, NL-2271 AP Voorburg, tel. + fax: (070) 38635 29; E-mail: erasmusz@worldonline.nl.
WIJLRE *Esperantogrupo Marnolando*, Tienbundersweg 38, NL-6321 CR Wijlre, tel.: (043) 450 12 48.
ZAANDAM *Esperantocentrum* PB 433, NL-1500 EK Zaandam, tel.: (075) 616 69 31.

Andere nuttige adressen

Vlaamse Esperantobond/Flandra Esperanto-Ligo Frankrijklei, 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00, Fax.: (03) 233 54 33. – Elektronisch adres: Esperanto@agoranet.be.
Vlaamse Esperanto Jongeren Vereniging/Flandra Esperanto Junulara Asocio p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00.
Esperanto-Nederland Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen, Nederland. Tel.: 00 31 50 577 59 54.
Hoofdkantoor van de Esperanto Wereld-Vereniging/Centra Oficejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: 00 31 10 436 10 44.
Esperanto Scoutsvereniging/Skolta Esperanto-Ligo (SEL) Arie Bouman, Driesdreef 8, B-9030 Gent. Tel.: (09) 227 48 41.
Association pour l'Esperanto, p/a Marcel Delforge, rue des Glaciéres 16, B-6001 Charleroi (Marcinelle). Tel.: + fax: (071) 43 14 13. – Elektronisch adres: apesp@infonie.be.

Bestuursleden van FEL

Flory Witdoeckt (Voorzitter), Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14; Fax: (059) 80 23 42.
Johan Van Eenoo (Ondervoorzitter), Stationsstraat 27, 8380 Lissewege. Tel./Fax: (050) 55 07 12. E-mail: dancanto@agoranet.be.
Ivo Durwael (Secretaris), Paul Gilsonlaan 5, 2650 Edegem. Tel.: (03) 440 30 92. E-mail: ivo@fel.agoranet.be
Roland Rotsaert (Kassier), Visspaanstraat 97, 8000 Brugge. Tel.: (050) 33 00 04 E-mail: rotsaert@agoranet.be
Walter Vandenkieboom, Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14.
Eddy Raats, Volhardingsstraat 79, 2650 Edegem. Tel.: (03) 449 69 30. E-mail: eddy@agoranet.be
Edward Kusters, Eikenlei 15, 2930 Brasschaat. Tel.: (03) 645 46 60. E-mail: ekusters@innet.be